

Țara Noastră

DIRECTOR: OCTAVIAN GOGA

ANUL IX.

No. 49

2

DECEMVRIE

1928

In acest număr: După zece ani de Octavian Goga; Singurătate, poezie de D. Iov; In tabăra aceluiaș ideal de I. Agârbiceanu; Situația agrară din Ardeal de Ion Jacob; Punctele dela Alba-Iulia de Alexandru Hodoș; Ungaria după zece ani de M. B. Rucăreamu; Alba Iulia lor de D. I. Cucu; Gazeta rimată: Roata... de Pantelimon Diurnă; Insemnări: S'a pierdut contractul!, Destăiniri, De unde vine dreptatea?, Farse de prost gust, Voiajorii împrumutului, Limba diplomatică, Guvernul dezordinei, etc., etc.

CLUJ

REDAȚIA: STR. N. IORGA No. 2. ADMINISTRAȚIA: STR. MEMORANDULUI No. 22.

40 PAGINI

UN EXEMPLAR 10 Lei

© BCUCluj

Țara Noastră

După zece ani

Cum se scurge vremea...

Au trecut zece ani de când pe câmpia dela Alba-Iulia s'a strigat unirea Ardealului cu țara, zece ani de când simțirea populară de pe acest petec de pământ a asvârlit în cumpăna istoriei un crâncen și scump plătit adevăr milenar.

Acum că avem perspectiva distanței, lucrurile se lămuresc mai bine și ori-ce tendință de-a eclipsa realitatea rămâne zadarnică. Toate străduințele meschine sau interesate nu vor putea duce la nici un rezultat, falsificarea faptelor din trecut nu triumfă niciodată în mod definitiv. Adunarea dela Alba-Iulia ca și războiul se înscrie în analele noastre, ca o consecință logică a structurii noastre de gândire care s'a desprins cu puterea fatalității din toate fibrele organismului nostru național. Mulțimea ce-a alergat spre legendara cetate a dat ea însăși mult așteptatul examen de maturitate în fața lumii. Ori-ce încercare de-a pune monopol pe pioasa manifestare, de-a o declara apanajul unui partid este și-o minciună sfruntată și-o impietate brutală. Pagina Alba-Iuliei trebuie păstrată în istoria noastră neprihănită de nici o patimă vremelnică, trebuie lăsată posterității ca o cheazășie de care se ancorează existența unui neam...

După ziua de epopeie au venit anii de sbucium, după praznicul solemn, vulgara alergare cotidiană.

În cei zece ani românismul descătusat al Ardealului pus în contact cu proaspăta viață de stat și-a cheltuit zi cu zi energiile căutându-și un drum nou de afirmare. S'au desfumat aici mari rezervoarii de forță latentă, s'au dat lupte, s'au aruncat lozince și un neastâmpăr nervos de fie-care clipă a luat locul tăcerii sinistre de demult. Instinctele de viață ale unui popor desrobît

și-au pus la contribuție vigoarea lor ancestrală. O țărâtime plină de vlagă a început să-și desfășure sănătatea ei robustă, cu deslănțuiri puternice de forță vitală. Revărsarea ei se resimte la tot pasul, ca un râu șerpuitor de munte care vine vertiginos și smulge din rădăcini vechi scorburî putregăite. Pe de-asupra claselor stăpânitoare ale regimului unguresc s'a abătut năvala cutropitoare a foștilor iobagi, menită să schimbe fața vremilor și să creeze un aspect nou de afirmare etnică, cu toate nădej-dile îmbucurătoare pentru ziua de mâine.

Nu e tot atât de înviorător tabloul, dacă privim procesul interior al clasei noastre conducătoare.

Ar fi de sigur interesant, dacă spirite ponderate și clare, având necesara reculegere pentru o operă de migăloasă analiză, ar face bilanțul activității de-un deceniu la aceste clase în noua așezare de stat și-ar stabili toate răspunderile. Ar fi indicată în primul rând urmărirea zi cu zi a partidelor politice în această perioadă, examinarea drumului pe care au mers și-a binefacerilor pozitive ce-au săvârșit în raport cu consolidarea integrală a țării și cu nevoile locale ale Ardealului. O asemenea cercetare ar trebui să aibă în vedere diversele ramuri ale vieții noastre publice, care toate laolaltă ar putea da o serioasă judecată de ansamblu. Numai în acest chip s'ar putea aprecia, într'un spirit critic desfăcut de ori-ce prejudecată, conștiința de datorie a societății noastre și s'ar putea fixa deodată cu inevitabile sancțiuni morale gradul de pregătire a categoriilor politice existente.

Din nenorocire, o mare parte a conducerii Ardealului susținută de inerție la suprafață ca o moștenire din perioada antebelică, în acești zece ani n'a făcut decât să practice și subt stăpânirea românească vechea formulă a pasivității față de stat care subt unguri devenise o funcțiune organică a psihologiei noastre. Oameni fără lărgime de orizont, prinși în cătușele unei înguste încercuiri locale, cu orientări culturale minime și cu stigmate fatale străine în conformația lor cerebrală, s'au menținut ca un paravan întunecat între Ardealul desrobit și România desrobitoare. Circulația normală a aceluiaș trup a fost astfel stânjenită și adolescența patrimoniului închegat a suferit tulburări dăunătoare. Cine va scrie mai târziu după limpezirea patimilor povestea adevărată a celor zece ani, va rămâne uimit de micimea sufletească venită ca o ploaie de funingine imediat după unire. Paralel cu-o sistematică neînțelegere manifestată de miopii potențați politici ai vechiului Regat pentru multe probleme capitale ale țării și mai ales pentru revendicările drepte ale Ardealului, a mers aici o neconținută denigrare a însăși ființei noastre de stat. Așa zișii regionaliști ardeleni cu toată agitația lor, vrând sau nevrând s'au transformat în agenți disolvanți, care au pus ștavilă pornirilor firești de coeziune su-

fletească a maselor românești ieșite din război cu o sinceră și furtunoasă dragoste frățească. Toate lozincele care s'au aruncat pe arenă zece ani de zile au fost un curs metodic de pedagogie distrugătoare, care a semănat revolta la noi și-a încurajat tendințele centrifuge la minoritățile neîmprietenite încă. Cercetătorul analist va avea să tragă concluzii amare la timpul său, descifrând din această svârcolire nu numai un banal apetit de putere al unor competiționari politici ci și un trist certificat de preparare cetățenească în prima decadă de independență.

Ca să se vadă mai precis situația e dator ori-cine să examineze acum în preajma aniversării unirii triumful d-lui Iuliu Maniu și să se întrebe: în ce corelațiune directă se găsește concepția sa de guvernare cu principiile fundamentale, care au prezidat războiul nostru de întregire? Ideia națională, evanghelia generației coborâte în tranșee, catechismul lui Bărnuțiu și toată credința cărturarilor ardeleni de pe vremuri, e codificată în compoziția actuală care stăpânește destinele țării? De sigur că nu! Fără a schița vre-un gest măcar de intoleranță, care ar fi deplasat din partea ori-cui în primele zile ale unei schimbări de regim, chestiunea se impune subț imboldul celui mai elementar simț de conservare românească: *orientarea spre stânga extremă a guvernării actuale iese cu desăvârșire din opera tradițională a concepției care a îndrumat până azi România*. Pentru întâia-oară aici, la adăpostul puterii de stat se organizează mișcarea socialistă, nejustificată de structura socială-economică a țării și în contrazicere flagrantă cu ori-ce ideologie consacrată până azi la conducerea statului. Aceiași deplorabilă constatare se poate face și în legătură cu buna ocrotire acordată sioniștilor, pe care nimeni nu i-a deslușit încă într'o postură de sinceri adepți ai acestei patrii, fiind prin însuși programul lor o formațiune extra-teritorială...

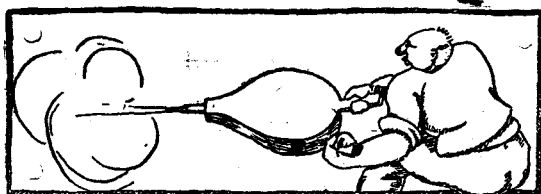
O crudă ironie vrea ca aceste ciudate înnoiri să le aducă tocmai reprezentanți ai Ardealului, care dintr'o imprudență ce se va plăti scump odată, în loc să se constituie apărătorii intereselor unei provincii, își iau asupra lor sarcina dificilă de-a canaliza răspunderea pentru soarta României integrale. Ei, în loc să păzească tablele legii pentru o religie a rasei, la care-i predestinează și trecutul nostru de suferință și prezentul cu sugestiile lui multiple, dau drumul curentelor internaționale și frâng zăgazurile care au oprit aici vreme de zece ani ori-ce cochetărie vinovată cu clișeele de peste Nistru. Întrebați-vă: aceasta e linia care s'a visat la adăpostul chiliilor mănăstirești dela Blaj, aceasta e pulsarea normală a istoriei noastre de veacuri și întruparea principiului care legitimează dreptul nostru de existență?

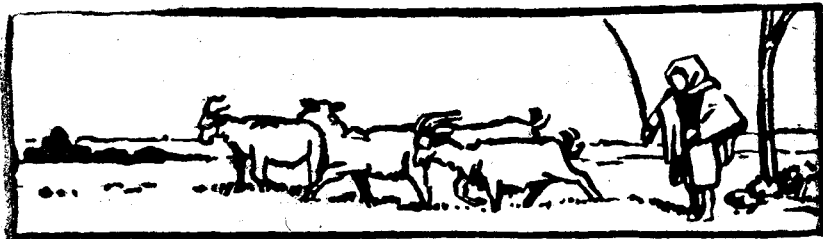
Iată de ce aniversarea Alba-Iuliei, în mintile conștiente se încadrează într'o renunțare tristă cu prevestiri nelămurite pen-

tru ziua de mâine. S'ar părea că din steagul nostru tricolor care a fâlfăit în marșul spre Budapesta, un vânt de vitregie spălăcește tot mai mult galbenul și albastrul, lăsând neatinsă numai culoarea roșie, ca o profeție simbolică a unui viitor plin de sguđuiri...

De ce-a trebuit să gireze Ardealul cu numele lui această emblemă a destrucțiunii, tocmai acum când clopotul învierii s'ar cădea să răsunе chemând viii și morții la o mare sărbătoare ?

OCTAVIAN GOGA

Singurătate

Singurătate .. Iarnă... Sărbători...
Pustiu în casă și pustiu afară...
Livada pare înflorită iară,
Cum a mai înflorit de-atâtea ori...

Odihnă albă doarme peste sat.
Sub Maica Domnului, un licurici
Iși arde aripile ne'ncetat
Rugându-se, de când te-ai dus de-aici.

Nimeni... Nimeni.. Frig .. Singurătate...
Odaia-i, tristă, goală ca un nud,
Și 'n țintirimu 'n care-aștept, aud
Ca un ceasornic, inima cum bate!

Soreca

D. IOV

In tabăra aceluiaș ideal

Intâiul deceniu dela unirea Ardealului află în aceeași tabără de luptă, de amândouă laturile Carpaților, pe oamenii cari au slujit o vieată întreagă ideii naționale, idealului de unire politică a tuturor românilor.

Presa „democrată“ nu mai află în reportagiile sale politice destule aluzii ironice pentru a bagateliza cartelul electoral dintre partidul poporului și partidul național de subț șefia dlui N. Iorga. În ilustrații zilnice își concretizează disprețul suveran față de două partide cari nu sunt populare, în tovărășia cărora presa „democrată“ nu poate vedea o izbândă vrednică de aprecierea ei, care, se știe, se închină „voinții maselor“, voinții naționale.

Și totuși adevărata voință națională, aceea care ne-a dat războiul pentru întregirea neamului, care ne-a dat unirea provinciilor, a fost făurită în mare parte de oamenii cari azi sunt în cartelul electoral disprețuit de presa „democrată“. Mai mult! Adevărata voință națională va fi crescută și pe viitor, la noi, ca la toate popoarele, nu de dervișii urlători la răspântii, de agenții electorali ai partidelor politice cari vânează o ieftină popularitate aducătoare de voturi, ci de fiii cei mai aleși ai neamului, de semănătorii ideii și ai simțirii naționale, de cei cari au darul dela Dumnezeu să vorbească din adâncurile sufletului național.

Fără acești semănători, cari de aproape cinci veacuri au crescut conștiința românească prin unitatea aceleiași culturi naționale rodite de sufletul lor, de scrisul lor, de cuvântul lor, — nu ar fi sosit plinirea vremilor. Nu ar fi bătut ceasul, pe care nu-l poate face să bată pentru a deschide epoci noi în vieța unui popor, decât porunca conștiinții naționale.

Unirea a fost semănată în sufletul românismului de pre-tutindenea de cărturarii și apostolii ideii naționale din trecutul îndepărtat și până azi. Și aceia cari au fost cele mai sensibile receptoare ale marelui glas de biruință din vremile noastre, au fost tocmai marii și neobosiții semănători ai ideii naționale din ultimele trei-patru decenii, de amândouă laturile Carpaților.

Puțin importă pentru vieța și istoria unui popor că „după biruință mulți voinici s'arată“. Puțin importă că, de cele mai multe ori, adevărații biruitori rămân în umbră și sunt uitați, că alții sunt profitorii izbândeii, și adeseori chiar aceia cari au luptat mai puțin pentru biruință. La masa întinsă năvălește lume peste lume, iar cei aleși rămân la o parte, pentru că nu au instinctul egoismului feroce al celor cari se îmbulzesc. Ei sunt me-niți să-și poarte crucea lor: să rămână adevărații îndrumători ai prezentului, chiar când oamenii prezentului au altceva mai bun de făcut, pentru moment, decât să-i asculte, — și să dea directivele adevăratei concepții și voințe naționale pentru viitor.

Semănătorii marilor idealuri nu vor fi nici odată populari în clipa înfăptuirii idealului. Ei au fost ascultați și urmați câtă vreme au condus lupta pentru izbândă, câtă vreme viforează în fiecare cetățean coardele cele mai nobile ale sufletului, pe cari le pot atinge semănătorii.

Indată ce în marile mase, realizat un ideal, încep să capete glas coardele mai puțin nobile, pornirile instinctului, alții vor fi ascultați, aceia cari știu înteti răsunetul acestor coarde.

Pentru vieța și istoria unui popor sunt de puțină importanță eclipsele popularității celor mai distinși fii ai săi. Important este ca aceștia să rămână în rolul lor, să arate mereu drumul cel adevărat, să samene ideea și sentimentul adevăratului ideal național, al celui de azi, al celui de mâine, — la care, mai curând sau mai târziu, se întorc vecinic popoarele, desgustate sau oboseite de ospățul ce urmează după câștigarea marilor biruințe, îngropând în uitare vecinică pe marii pitari sau păhar-nici ai momentului.

Important este ca din rândurile neamului să răsară mereu noi semănători și apostoli, forțe tinere, proaspete, care să simtă deviația maselor populare dela drumul idealului, și să-și adauge puterile lor celor bătrâni, în vestirea adevărului național.

Un popor nu poate trăi fără un ideal. Când unul e realizat, trebuie să răsară altul, care nu poate fi decât continuarea, desăvârșirea celui atins. Un deceniu sau două, o nație poate trăi, orbecând și în întuneric, pulverizându-și energiile, fără o direc-tivă unitară, fără o altă țintă decât aceea de a se sătura de pâine.

Dar, pentru orice popor sănătos, vine inexorabil, vremea când vrea să se sature de duh, când simte din nou necesitatea luptei pentru un nou ideal.

Atunci demagogia, satisfacerea apetiturilor populare, nu mai au nici un preț.

Și, fericită nația, care atunci își va avea neclintiiți, la locul lor, semănătorii, pe cei vechi, ca și pe alții noi.

Socotim deci, că e un semn bun dacă azi, la zece ani după unire, după frământări și încercări diferite, se găsesc din nou, în tabăra aceluiași ideal, de amândouă laturile Carpaților, aproape toți bărbații în sufletul cărora a ars mai intensiv conștiința națională, cu toate poruncile ei.

Pentru luminarea clipei prezente, pentru continuarea cât mai clară a viitorului, conlucrarea celor ce mărturisesc aceleași convingeri, cari i-au unit și înainte de unire, — va fi de un nețăgăduit folos național. Vestirea bună și românească nu va înceta nici o clipă, și adevărata voință națională, aceea care să asigure viitorul, nu va cădea în primejdia de a fi întunecată de patimile zilei de azi, de consumarea, cu profit personal, a victoriei, ci va fi canalizată în direcția cea mântuitoare.

Presa „democrată“ poate, mult și bine, să zeflemizeze, — fanatizată cum e de „voința maselor“ — pe dl N. Iorga, de-o pildă, despre care scrie mereu că n'are partid. Adevărul rămâne în picioare și va fi trecut în istorie: De treizeci de ani Nicolae Iorga a lucrat și a realizat mai mult pentru creșterea conștiinții naționale, pentru pregătirea unirii, decât un întreg partid politic.

Și, încă ceva, N. Iorga, cu adâncul lui instinct național, n'a săvârșit o singură greșală politică de câte ori a fost vorba de o mare acțiune națională, sau de o faptă de interes public. A avut curajul să strige și până la unire, și după unire, întregul crez național, întregul adevăr românesc, indiferent dacă-și pierde ori ba, popularitatea.

Tot asemenea presa „democrată“ poate să ironizeze pe intelectualii Ardealului, adunați azi în aceeași tabără a idealului național, descoperindu-i lipsiți de popularitate. Adevărul va rămâne aceleași: în îndrumarea adevăratei voințe naționale, aceea care să asigure viitorul, tot lor le revine munca cea rodnică. La sfârșitul ospățului de după unire se va vedea că adevărurile strigate de ei vor rămânea în picioare, și că din ele va continua drumul desăvârșirii idealului realizat prin unire.

Nici străinii nici înstrăinații nu vor avea bucuria să vadă pe românii din Țara cea nouă cuprinși numai de frigurile asaltului puterii, de acapararea, cu ori ce mijloace, a alegătorului. Vor veni în grabă vremuri mai bune. Cerul se va limpezi, și aștri conducători se vor ivi din neguri: ideea națională, solidaritatea în jurul acestei idei, munca creatoare românească, întrecerea în hărnicie, în răspundere, nu în demagogia așa de iubită și susținută de toți pescuitorii în apă tulbură.

În curând se vor convinge și alții de ceea ce noi ne-am convins de mult: că adeseori e nevoie să vorbești și să lucrezi cu riscul de-a nu mai fi popular, fiindcă așa-ți poruncește conștiința națională.

Atunci tabăra celor ce suntem azi în slujba aceluiași ideal de înfrățire, solidaritate și muncă românească, va crește. Nu vor mai fi popularități covârșitoare, dar vor fi mai mulți apărători ai imperativelor naționale, spre dezolarea atâtor „democrați români“.

I. AGĂRBICEANU

Situația agrară din Ardeal

Problema pământului este și va rămânea în toate timpurile cea mai vitală pentru elementul românesc din Ardeal. Se va putea considera definitiv tranșată, numai atunci când românii vor deține pământul Ardealului în raportul cifrei lor numerice. Aceasta o reclamă dreptatea și egalitatea. Românii alcătuiesc azi 70 % din populația acestei provincii; li se cuvine, deci, 70% și din pământ. Chiar și instinctul de conservare a neamului reclamă această împărțeală, care trebuie să rămână singurul obiectiv al evoluției noastre agrare.

Va fi interesant să analizăm ce s'a făcut până azi pe acest teren. Cu cât a sporit pământul românilor în cursul celor din urmă 10 ani? Ce a oferit evoluția noastră agrară? Ce rezultat au dat lucrările agrare ale statului?

Ca să putem avea răspunsul la aceste întrebări, va trebui să mobilizăm cifrele. Statistica dovedește realitatea. Ea arată, pe de-o parte, ceea ce am făcut, și indică pe de altă parte, direcțiunea în care trebuie să înaintăm. Vom așeza față în față situația agrară din 1 Decembrie 1918 cu cea preconizată de legea agrară, precum și cu cea pe care au creat-o lucrările de până acum. Din asemănarea lor vom putea arăta, ce s'a făcut greșit, și vom putea indica totodată și soluțiile potrivite pentru viitor.

Lucrările de expropriere sunt aproape terminate, iar cele de împrăștiere sunt în curs. Trebuie subliniat, că până la terminarea lor nu se va putea preciza o situație reală, nu se va putea risca reconstruirea unui tablou definitiv, în ce privește repartizarea pământului. Totuși, având în vedere mersul acestor lucrări, precum și felul și mai ales mentalitatea cu care se desfășoară ele, credem că nu va întâmpina nici o greutate rezumarea unei statistice aproximative a situației agrare de azi.

La 1 Decembrie 1818 situația agrară era următoarea: Întinderea totală 14.933.841 iugh. cad. Din această întindere proprietatea mică a deținut 8.855.743 iugh. cad. iar proprietatea mare a deținut 6.206.741 iugh. cad. În raport către totalul întinderii proprietatea mică reprezintă 58.75%, iar proprietatea mare reprezintă 41.25%. Gospodăriile la proprietatea mică reprezentau 99.01%, iar la proprietatea mare 0.99%. În raport cu pământul, deci cele 99.01% din toate gospodăriile țării au deținut în total 8.855.743 iugh. cad., iar 0.99% din toate gospodăriile țării au deținut în total 6.206.741 iugh. cad. Media proprietății mici a fost 1 iugh. cad., iar la proprietatea mare 3,158 iugh. cad.

Aceste cifre dovedesc, că la 1 Decembrie 1918 repartizarea pământului nu era nici economică și nici socială. Proprietatea mică a fost prea pulverizată, iar cea mare prea latifundiară. La proprietatea mică a fost prea mare sărăcia, iar la proprietatea mare prea mult belșug. Era, deci, o extremitate între cele două categorii de proprietăți.

Din punct de vedere național, împărțirea pământului la 1 Decembrie 1918 era următoarea:

Întreaga populație din Ardeal era de 5.208.345 locuitori. Din aceștia români erau 3,316.314 locuitori, ceea ce răspunde la cca. 70% al întregii populații.

Minoritari erau 1,891.933 locuitori, ceea ce răspunde la cca. 30% al întregii populații.

Cei 3,316.345 români au deținut din pământul Ardealului 3,598.669 iugh. cad.

Cei 1,891.933 de minoritari au deținut 11,283.812 iugh. cad. Deci, în Ardeal pe un român a revenit 1 iugh. cad. iar pe un minoritar 6 iugh. cad.

După categoriile de proprietate, raportul a fost următorul: Românii au deținut la proprietatea mică o întindere de 3,448.602 iugh. cad. Românii la proprietatea mare au deținut 159.967 iugh. cad. Minoritarii la proprietatea mică au deținut 5,407.141 iugh. cad. Minoritarii la proprietatea mare au deținut 6,046.777 iugh. cad.

Socotind în procente aceste cifre, la fiecare categorie, vom avea următoarea oglindă a situației: Românii au deținut la proprietatea mică 37% iar minoritarii 63%. Românii la proprietatea mare au deținut 3% iar minoritarii 97%. După o dreaptă împărțire a pământului, fiecare naționalitate are drept la pământul țării în raportul cifrei sale de populație. În acest caz, pământul Ardealului trebuia să revină românilor în 70%, iar minoritarilor în 30%. Această cotă de dreaptă împărțală, socotită în cifre la fiecare categorie de proprietate, va arăta mai lămurit proporția în care s'a făcut nedreptate elementului românesc. Astfel, vom avea următorul tablou:

La proprietatea mică elementul românesc a primit 37%, când lui i-se cuvinea 70%, deci a fost păgubit cu 33%.

La proprietatea mare românii au primit 3% când lor li se cuvinea 70%, deci au fost scurtați cu 67%.

Să fim mai expliciti și să arătăm și în cifre întinderea nedreptății. Ca să avem aceasta, va trebui să socotim pe teren proporția de nedreptățire la fiecare categorie de proprietate.

Astfel: Proprietatea mică a fost 8,855.743 iugh. cad. 33% al acestei cifre face 2,922.393 iugh. cad. Deci la proprietatea mică, românii au fost păgubiți cu 2,922.393 iugh. cad.

Proprietatea mare a fost 6,206.741 iugh. cad. 67% al acestei cifre face 4,158.533 iugh. cad. Deci la proprietatea mare românii au fost păgubiți cu întinderea de 4,158.533 iugh. cad.

La amândouă categoriile de proprietăți elementul românesc a fost deposedat în total de o întindere 7,080.926 iugh. cad. Aceasta era trista realitate la 1 Decembrie 1918. Instinctul de conservare al neamului a reclamat rectificarea nedreptății făcută în cursul secolilor față de elementul românesc. În acest scop s'a alcătuit legea agrară.

Rectificarea trecutului se putea face pe două căi:

1. Prin o evoluție agrară realizată de vitalitatea neamului, în mod lent și pe durată lungă. În acest caz, puterea de achiziție a neamului ar fi operat nivelând diferența în favorul românilor.

2. Prin o reformă agrară executată prin operațiuni de stat. În acest caz statul prin organele sale nivelează extremitatea de repartizare a pământului.

Ambele căi au fost admise și reglementate prin legea agrară din Ardeal, care azi este în executare. Se impune acum întrebarea: care era obiectivul acestei legi față de situația dela 1 Decembrie 1918? Ca să avem răspunsul convenit la această întrebare, vom așeza în fața situației agrare din 1 Decembrie 1918, planul agrar arătat în motivarea proiectului de lege. Pur și simplu vom reproduce aci datele statistice, pe care le-am întocmit în calitatea noastră de raportor în motivarea proiectului.

„În baza proiectului de față și în conformitate cu datele statistice, care însă nu sunt tocmai exacte, vom putea exproprii dela proprietățile de 200—500 iugh. o întindere aproximativă de 381.013 iugh. cad. De la proprietățile de peste 500 iugh. o întindere aproximativ de 1,793.326 iugh. cad. Suprafețe de păduri expropriabile se pot taxa la cifra de 1,000.000 iugh. cad.“

Aceste sunt întinderile pe care le-am crezut expropriabile în baza dispozițiilor riguroase a legii. Expropriările de până acum vor dovedi mai bine, dacă socotelile mele de atunci au fost reale. În tot cazul, conform acestor socoteli, proprietatea mare era să fie redusă prin exproprieri la întinderea de cca.

3,026.744 iugh. cad. ceea ce ar fi răspuns unui procent de 26% față de întreaga întindere.

„Din pământul cultivabil de cca 3,000.000 iugh. cad. cât pământ trece pentru loturi și cât pământ pentru izlaz și pădure comunală?

Pentru înființarea și complectarea izlazului comunal va fi nevoie de aproximativ 20% din teritoriul cultivabil, ceea ce face aproximativ 400.000 iugh. Pentru înființarea și complectarea pădurilor comunale va fi nevoie de cca. 10% din pădurile expropriate ceea ce face cca. 100.000 iugh. Cu câtă întindere va spori proprietatea mică după terminarea împrumutării?

Proprietatea mică va spori cu pășune și pădure 500.000 iugh. cad. iar cu pământ cultivabil 1,600.000 iugh.

Proprietatea mică până la împrumutării a deținut o întindere 8,885.743 iugh. Prin împrumutării va mai primi o întindere de 2,100.000 iugh. În total 10,985.743 iugh.

Ceea ce răspunde la 74% față de întreaga întindere.“

Aceste socoteli le-am făcut în motivarea proiectului de lege referitor la planul de împrumutării. În cursul acestor împrumutării, evident trebuia rectificat trecutul. În acest scop era necesar să se urmeze o politică națională în ce privește loturile. Era necesar, în locul întâiu, să se treacă din întreaga întindere o anumită cotă elementului românesc pentru rebonificarea lui din trecut. Această rebonificare trebuia socotită în cifre după raportul de populație. Deci: 70%. Astfel calculată ar fi făcut o întindere de 1,470.000 iugh. cad.

Astfel proprietatea mică românească ar fi sporit de la întinderea de 3,448.602 iugh. la o întindere de 4,918.602 iugh. cad.

După detragerea acestei prime de rebonificare, ar fi rămas spre împrumutării 630.000 iugh. cad.

Această întindere era să fie repartizată numai între îndreptățiți după cifra lor de naționalitate. Deci 70% la români și 30% la minoritari. În cifră socotită, românii ar fi primit 431.000 iugh. cad. iar minoritarii ar fi primit 199.000 iugh. cad.

Astfel, conform planului legii agrare, după terminarea împrumutării, românii ar fi deținut la proprietatea mică o întindere de 5.349.602 iugh. cad., iar minoritarii o întindere totală de 5.606.141 iugh. cad.

Socotite în procente aceste cifre, rămâne bine fixat, că pe lângă o înfăptuire conștientă și națională a legii agrare din Ardeal, elementul românesc la proprietatea mică, ar fi ajuns până la 55% față de totalul acestei categorii. Deci s'ar fi făcut o rectificare față de trecut, deși nu complectă, totuși destul de importantă. Restul până la 70% ar fi rămas pentru evoluția națională. Tot în grija ei ar fi rămas și rectificarea la proprietățile mari, deoarece aici împrumutării nu ar fi ajutat nimic, fiind loturile mijlocii, toate contemplate sub 100 iugh. cad.

În fața situației agrare plănuite de legea agrară, să așezăm acum cifra realizată în cursul executărei acestei legi. Să vedem, cât s'a expropriat și cât s'a împrorietărit până acum? Cât a scăzut proprietatea mare, cât a crescut cea mică? Cum a sporit proprietatea românească în urma acestor lucrări?

Subliniez încă odată, că lucrările de expropriere nu sunt încă terminate, iar cele de împrorietărire și mai puțin, deci, toate indicațiile pe care le arătăm, precum și reconstruirea situației agrare de azi poate să fie numai aproximativă și trebuie să subliniem faptul că datele statistice pe care le utilizăm sunt culese în mod particular de la ministerul Domeniilor, deoarece după cum știm, acest minister încă n'a lansat o statistică oficială a lucrărilor agrare.

Până azi s'au expropriat în Ardeal:

1. Teren cultivabil, o întindere de	1,548.956 iugh. cad.
2. Păduri și terenuri neproductive	1,513.904 iugh. cad.
In total:	3,062.860 iugh. cad.

În posesiunea acestor date, să încercăm acum alcătuirea tabloului situației de azi. În acest scop, să așezăm aceste cifre în fața planului nostru de expropriere și împrorietărire, precum și în fața situației din 1 Decembrie 1918 și atunci vom avea aproximativ situația de azi. Teren cultivabil a fost expropriat până în prezent mai puțin cu o întindere de cca. 452.966 iugh. cad. Păduri, până acum au fost expropriate mai mult cu o întindere cca. 513.860 iugh. cad. Este ușor de prevăzut, că cifra întinderilor cultivabile etatizate prin expropriere se va urca încă, în măsura definitivării lucrărilor de expropriere, încât socoteala din planul de expropriere al legii va fi aproape atins.

Întinderile de pădure expropriate până acum au trecut bineșor peste cifra prevăzută. Această urcare este a se atribui pe de o parte introducerii absenteismului în lege, ceea ce s'a făcut la discuția pe articole, pe de altă parte tendinței, altfel nejustificate, de a etatiza cât mai mari întinderi de pădure.

În urma expropriierilor de până acum, proprietățile mari au fost reduse de la 6.206.741 iugh. cât erau la 1 Decembrie 1918, până la întinderea de 3.142.881 iugh. cad. Astfel această categorie de proprietate a fost redusă până în ziua de azi de la 41.25% cât era mai înainte, la 27% a întregii întinderi. Cu terminarea lucrărilor de expropriere această reducere se va mai accentua și se va ajunge la 26%, rămânând exact acolo, unde a fost prevăzut în planul de expropriere.

Lucrările de împrorietărire sunt în curs. Până în prezent numai tabloul îndreptățiților a rămas definitiv fixat, și ici colea s'a făcut și câte o împrorietărire definitivă. În baza tabloului îndreptățiților, avem în total 490.528 îndreptățiți, cari după naționalitate se împart în modul următor:

1. Români	— — — — —	363.664
2. Germani	— — — — —	24.509
3. Unguri	— — — — —	72.201
4. Sași	— — — — —	11.508
5. Cehoslovaci	— — — — —	3.297
6. Sârbi	— — — — —	5.272
7. Bulgari	— — — — —	1.133
8. Țigani	— — — — —	7.414
9. Evrei	— — — — —	285
10. Ruteni	— — — — —	577
11. Ruși	— — — — —	88
12. Alte naționalități	— — — — —	508

Socotind în proporție aceste date, vom avea următorul tablou: Români constituiesc cca. 74%, iar minoritarii 26%. Conform legii, la fixarea listei de îndreptățire au putut fi înregistrate numai acele persoane, cari nu au avut pământ.

Astfel, lista de îndreptățire constituie în sine totdeauna o oglindă a situației materiale a îndreptățiților. Proporția de sus a tabloului îndreptățiților dovedește, deci, mai lămurit, sărăcia românilor și situația lor de despământenire în care au ajuns în urma politicii agrare ungurești.

În cursul lucrărilor de până acum sunt făcute și împroprietăriri definitive. Să analizăm datele lor:

1. Vetre de sat (intravilane)	27.612 iugh. cad.
2. Loturi definitive la îndreptățiți	223.208 iugh. cad.
3. Loturi de colonizare	42.063 iugh. cad.
4. Terene embaticare	26.535 iugh. cad.

In total: 319.418 iugh.cad.

Se impune întrebarea, din aceste întinderi cât s'a dat românilor și cât s'a dat minoritarilor?

S'a dat minoritarilor o întindere de cca. 46.375 iugh. cad. s'a dat românilor cca. 273.043 iugh. cad.

Prin lucrările de până acum, deci, proprietatea mică românească a sporit de la 3,448.602 iugh. cât era la 1 Decembrie 1918, până la întinderea de 3,721.645 iugh., ceea ce răspunde la 45% față de 37% cât era la 1 Decembrie 1918. Din rezultatul acestor lucrări ușor se învederează, că împroprietărirea așa cum se face nu va putea rectifica cota cuvenită românilor la proprietatea mică și nici nu va atinge scopul preconizat în planul legii. Se dovedește astfel, că lucrările de împroprietărire sunt făcute mai ales cu considerațiuni sociale și nici de cum cu cele naționale.

Proprietatea mică minoritară s'a urcat de la 5.407.141 iugh. până la 5,453.516 iugh. cad. ceea ce răspunde la 65% față de 63% cât era mai înainte.

Se impune acum să analizăm și situația proprietății mari. În cursul celor 10 ani din urmă la proprietatea mare elementul românesc abia a putut înregistra progres. Acesta numai pe cale evolutivă, deoarece proprietățile mijlocii cu întindere de peste 100 iugh. nu sunt prevăzute prin împroprietărire. Este o mare greșală neglijarea acestei probleme. Față de proprietarii minoritari era necesar să fie creați și proprietari români, deoarece numai așa se va putea asigura supremația noastră la sate. Nepriceperea celor cari au guvernat și demagogia celor cari au făcut opoziție în cursul celor 10 ani au păgubit neamul, neutilizându-se conjuncturile favorabile ale evoluției asupra proprietăților mari.

Sporirea proprietății mari românești pe cale evolutivă, de la 1 Decembrie 1918 până în ziua de azi se poate fixa la o întindere de 45.000 iugh. cad. Această întindere, incontestabil nu este prea mare, deci nu ne putem lăuda cu o vitalitate excepțională în acești din urmă 10 ani. Dacă proprietatea mare românească nu ar fi fost atinsă prin expropriere, în acest caz azi ea ar face în total o întindere 204.967 iugh. ceea ce răspunde de 4% față de cele 3% de odinioară. În lipsă de date exacte în ceea ce privește exproprierile făcute față de români, nu putem fixa nici chiar aproximativ situația de azi. Ne e teamă, însă, că la această categorie stăm cu mult mai rău ca la 1 Decembrie 1918. După cât cunoaștem cazurile de expropriere, trebuie să subliniem, că românii au fost tratați cu mult mai aspru decât minoritarii.

În linii generale și aproximative aceasta ar fi situația agrară de azi. Felul și mentalitatea cu care se execută legea și cum se fac lucrările agrare, nu răspund așteptărilor. Nepriceperea celor de la conducere și nepregătirea organelor de executare au contribuit mult la acest nesucces.

Trebue să remarcăm, că în cursul lucrărilor de până acum s'a manifestat o serie întregă de greșeli, cari foarte ușor ar fi putut fi evitate. Aceste greșeli se pot concentra în următoarele:

1. *Oprirea bruscă a evoluției agrare asupra proprietăților mari.* În baza legii agrare mișcarea proprietăților a fost liberă, conform dispozițiilor art. 47 al legii și a regulamentului. Totuși, organele de aplicare în practică nu au recunoscut legalitatea acestor dispoziții din lege. Urmarea firească a acestei conduite s'a manifestat în faptul, că nimenea nu a cutezat să cumpere pământ din moșiile Ardealului. Câți români ar fi cumpărat moșii, dacă aveau siguranța că li se va scuti și lor cota admisă de lege? În baza acestor cumpărări absolut legale și în conformitate cu interesele naționale, cât pământ ar fi putut trece în mâinile elementului românesc?

În coloanele acestei reviste, în mai multe rânduri am atras atențiunea celor în drept asupra acestei circumstanțe. Am rămas însă neascultat. Așa s'a făcut apoi, că în timpul cel mai prielnic

pentru evoluție nu s'a făcut nimic, nu s'a naționalizat nimic din proprietățile mari rămase în urma exproprierii. Vina pentru această neglijare o poartă și regimul liberal, care a guvernat, și opoziția, care a tăcut.

2. *Desființarea capitalului rural din Ardeal.* În urma organizării agrare de pe vremuri proprietățile rurale din Ardeal au fost asigurate cu capital rural ușor și potrivit. Asigurarea s'a făcut pe două căi:

a) Prin institute privilegiate de stat.

b) Prin asigurarea reescontului institutelor mici în baza creanțelor țărănești la Banca de emisiune austro-ungară. În Ardeal au fost trei institute privilegiate cari în urma situației schimbate au fost destinate desființării. Pentru lichidarea și înlocuirea lor și pentru asigurarea necesităților de credit în viitor, legea agrară a socotit de cuviință, să reglementeze institutul „Banca Agrară“ din Cluj. Misiunea acestui institut ar fi fost deci dublă, una să *înlocuiască*; alta să *asigure*. Rolul lui pentru viitor era foarte important, deoparte ar fi ajutat evoluția agrară, iar de alta parte ar fi colaborat la intensificarea producției cu credite ușoare.

Regimul liberal însă a socotit de cuviință, să reducă această instituție la o simplă bancă de provincie. Așa s'a întâmplat apoi, că azi proprietatea mare românească precum și proprietatea mică stau fără sprijin și fără posibilitate de credit în viitor. În acelaș timp minoritarii sunt ajutați în belșug de instituțiile lor cu bani veniți din Ungaria și Germania. În astfel de împrejurări, interesele noastre agrare evident nu sunt servite, ci din contră va trebui să înregistrăm o decadență tocmai atunci, când puterea statului este în mâna noastră, când vitalitatea poporului este mai accentuată ca oricând. Trebuie să se știe odată, că progresul fiecărei agriculturi este în funcție de un credit ușor și potrivit. Acesta nu se poate asigura, decât de o parte prin instituții privilegiate de stat, la fel cum era contemplată Banca Agrară din Cluj, iar de altă parte prin organizarea unui reescont al instituțiilor financiare provinciale la Banca de Emisiune, bazat pe creanțe țărănești.

În țările unde se organizează producția agricolă, afară de institute privilegiate, se mai asigură creditul rural mijlocit și prin institute de provincie al căror reescont este onorat la Banca de Emisiune. Astfel se ajunge, că fiecare țaran are posibilitatea să-și câștige bani pe avuția și pe pământul său. La noi organizarea agrară nu a ajuns la această etapă. Creditele ipotecare asupra proprietății mici nu prea sunt cunoscute. Băncii Naționale nici prin minte nu-i trăznește să onoreze în reescontul său creanțele țărănești. La noi capitalismul este în așa măsură privilegiat, încât absoarbe prin dobânzile sale orice avânt în agricultură.

3. *Litigiul optanților este născut nu din legea agrară a Ardealului, ci din felul ei de executare.* Trebuie să se știe odată clar și precis această realitate. Răspunderea acestui litigiu revine în întregime aceluia, care au denaturat legea cu modificări de regulamente și cu fel și fel de instrucțiuni perverse. În prostia și rea credința lor, au pus în discuție tratatele, pe cari țara le-a primit și le-a ratificat prin legi speciale, fără să satisfacă prin aceasta vre-un interes specific național și fără să aibă un motiv justificativ. Prin aplicarea absenteismului s'a etatizat în plus cca. 60.000 iugh. cultivabil și 120.000 iugh. pădure, în total deci 180 mii iugh. cad. Această cifră este aproape disparentă față de globalul exproprierilor și de loc nu prelicitează interesele împroprietăririi. Pentru această întindere nu era necesar provocarea acestui litigiu, ce preocupă azi nu numai politica externă a țării, ci întreaga Europă.

4. *Colonizările sunt făcute fără program și sistem,* astfel că se poate ușor prevedea, că aceste operațiuni nu vor avea rezultatul dorit. Greșelile operațiunilor de colonizare se pot concentra în trei categorii:

a) Alegerea vetrelor de loturi se face fără program. Este ușor de înțeles, că atât colonizările în sate cât și cele pe lângă sate trebuie alcătuite după un plan și economic și național.

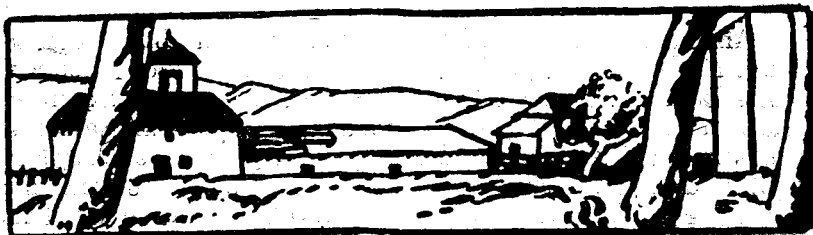
Experiența altor țări dovedește că în lipsa unei plasări potrivite coloniștii dispar.

b) Alegerea coloniștilor se face fără nici o regulă. Reușita colonizărilor este în funcție și de caracterul și de calitățile colonistului. Se știe, că persoanele imorale și lipsite de calități fizice nu se pot aclimatiza în noul lor mediu. Colonistul trebuie să fie sănătos, viguros și moral. În caz contrar, pierde cu siguranță în locul nou. Avem temeri, că nici această împrejurare nu a fost în destul observată la operațiunile noastre.

c) Colonizarea trebuie făcută în întregime cu loturi și cu mijloace. Numai loturile integrate pot fi unități de producție. Nu satisface singur pământul; mai este necesar să-i fie asigurate colonistului și mijloacele de exploatare. Fără inventar, colonistul nu va produce, ci va dispărea.

Greșelile înșirate aici sub punctele 1—4 sunt mai marcante în cursul lucrărilor noastre agrare. Afară de ele mai sunt și altele. Ele toate izvoresc deoparte din nepriceperea celor cari conduc lucrările, iar de altă parte din nepregătirea organelor care realizează aceste lucrări.

ION IACOB

Punctele dela Alba-Iulia

— Un mic examen al unei mari șarlatanii —

În ziua când d. Iuliu Maniu a apucat în mâinile sale delicate frânele aspre ale puterii, o gazetă minoritară din Cluj, pare-mi-se *Keleti Ujság*, a reprodus, fără nici un comentariu, cuprinsul integral al faimoasei rezoluții dela Alba-Iulia, lansată de conducătorii fostului partid național cu prilejul marelui adunări de-acum zece ani. Niciodată cornul de vânătoare al lui don Gomez de Sylva, merit să amintească în clipa fericirii scadența unui tragic angajament, n'a sunat cu mai mult înțeles în urechile șarmanului Ernani. Noi am priceput rostul acestui discret, dar teribil *memento*, ne-am așezat, comod, în fotolii, și așteptăm acum desodământul.

Minoritățile din România se cred îndreptățite, astăzi, să pretindă noului guvern realizarea acelor puncte din hotărârile amintite, cari le garantează o complectă autonomie națională, pe porțiunea de teritoriu unde locuiesc. Textul precis, pe care ele îl invoacă în favoarea lor, glăsuiește astfel: — „Fiecare popor se va instrui, administra și judeca în limba sa proprie prin indivizi din sânul său și fiecare popor va primi drept de reprezentare în Corpurile legiuitoare și la guvernarea țării în proporție cu numărul indivizilor ce-l alcătuiesc“.

Doă întrebări, a căror însemnătate, după cum vedeți, nu pare să fie egală, se impun curiozității noastre în urma schimbărilor politice din ultima vreme. Prima: Cum va plăti d. Iuliu Maniu polița ce i se prezintă spre achitare? A doua: Pe cine angajează rezoluția dela Alba-Iulia? La cea dintâi dintre întrebări nu e greu de răspuns. După cât știm, d. Iuliu Maniu nu prea are obiceiul să-și plătească datoriile. Prin urmare, creditorii vor putea, și de astădată, să aștepte. Întrebarea a doua se complică puțin. Pentru a o descurca, e nevoie de o scurtă recapitulare a evenimentelor.

Afirmăm deia început, că poporul român din Ardeal și Banat n'are nicio răspundere în fixarea așa numitelor hotărâri dela Alba-Iulia. El nu le-a cunoscut, nu le-a judecat și nu-și le-a însușit niciodată. Cei o sută de mii de țărani, cari s'au strâns în jurul istoricei cetăți în ziua de 1 Decembrie 1918, n'au venit să discute directive de guvernământ și să fixeze condițiile, în cari ar primi să conviețuiască de-acum înainte cu frații lor din celelalte ținuturi românești. Nimeni nu le-a vorbit despre așa ceva, iar dacă, totuș, cineva ar fi încercat să tulbure mareața simplitate a acelei manifestații naționale, i s'ar fi răspuns cu un formidabil strigăt, ieșit din toate piepturile : — „Trăiască România-Mare !“

Iată care a fost lozinca acelei zile mult așteptate, când dorul de libertate, ținut în frâu veacuri de-arândul, a putut să-și destăinuiească adevărata și unica să năzuință. Din ceasul când România a declarat război Austro-Ungariei, și celdintâi grănicer al regelui-Ferinand s'a ivit pe crestele Carpaților cu baioneta la armă, vechiul program dela 1881 al prudentului nostru comitet național, care revendica autonomia Transilvaniei sub protectoratul slăbănog al Habsburgilor, devenise dintr'odată un mucegăit anacronism. La vremuri de răfuială cumplită, când lupta se dă pe viață și pe moarte, n'au ce căuta soluțiile de mijloc, compromisurile alcătuite după rețeta cine știe cărui spîter politic, târgurile încheiate fără câștig și fără pagubă după tocmală negustorească în toată rânduiala.

Din groaznica încăerare a tuturor popoarelor lumii trebuia să ieșim sau biruitori, sau zdrobiți. Dacă ar fi învins ungurii, nu ne puteam aștepta, desigur, la nicio indulgență din partea asupritorilor noștri seculari. Conte Apponyi, pașnicul confederații cu barbă albă de astăzi, al cărui glas îndulcit predică pentru libertatea națională cu lirism de cotoi călugărit, se însărcinase să ne prevestească din bună vreme despre tratamentul binevoitor ce si se pregătea, încunjurându-ne fără milă cu cercul de fier al zonei lui culturale.

Ieșind victorioși noi, n'a fost decât o singură sentință de executat : Contopirea tuturor românilor în hotarele firești ale aceleiaș țări. Poporul român din Ardeal și Banat, chemat din întunericul robiei lui politice la o viață nouă, n'a stat la îndoială nicio clipă, n'a orbecăit să caute formule întortochiate, n'a zăbovit să redacteze protocoale, ci cu instinctul sigur, care cercețează cugetul neamurilor la marile răspântii ale existenței lor, a simțit adevărata poruncă a vremii și a exprimat-o în forma cea mai lapidară.

Să nu ni se vorbească, deci, despre *hotărârile* dela Alba-Iulia, cu toate punctele, paragrafele și alineatele lor, din cari se desprinde un miros stătut de birou advocațial, fiindcă nu cunoaștem decât *hotărârea* dela Alba-Iulia, rostită simplu, sub cerul cuprinzător

al libertății în fața lui Dumnezeu, numai cu o vorbă făcătoare de minuni : unire !

Ce rămâne, atunci, din mult trâmbițata rezoluție, pe care o invoacă minoritățile dela noi ca pe un drept al lor, ce li s'a recunoscut în clipa solemnă a întemeierii României de astăzi? Țara întreagă a fost legată, fără să știe, printr'un contract încheiat în numele ei? Suntem, oare, datori să respectăm clauzele acelei obligații, care ne privește pe toți?

Chestiunea a mai fost lămurită și altădată în paginile acestei reviste. Hotărârile dela Alba-Iulia, produsul unei consfătuiri restrânse, ținută cu ușile închise, au fost drămuite și redactate într'o cameră de hotel, unde abia putea să pătrundă viforul aclamărilor de-afară. Punctele, paragrafele și alineatele lor n'au fost ratificate niciodată de vreun vot al mulțimii, de vreo consultare a voinții naționale, de vreun plebiscit popular. Ele nu angajează, prin urmare, decât pe aceia cari le-au conceput și s'au obligat să le înfăptuiască pe de-a'ntregul.

Și încă !

Unirea Ardealului și Banatului cu celelalte ținuturi românești fiind *necondiționată*, paragrafele dela hotel „Dacia“ n'au avut decât caracterul unor *deziderate*, chiar în forma în care s'au exprimat. Rezoluția nu pretindea să-și întindă mai departe așezările ei decât „până la întrunirea primei Constituante a României“. Dela început, deci, s'a evitat posibilitatea oricărui fel de conflict între punctele redactate cu prilejul adunării dela Alba-Iulia și Constituția, pe care urma s'o elaboreze Corpurile legiuitoare alese pe baza votului universal. Cine și-ar fi îngăduit fantazia juridică de a susține, că nu-știu-care alineat al celebrelor hotărâri de-acum zece ani, are mai multă putere de drept decât cea Lege a Legilor, care stă la temelia însăși a organizării politice în orice stat ?

Partidul național-țărănesc a păstrat, totuș, în programul său de propagandă dezideratele rezoluției dela Alba-Iulia, *deși acestea ajunseseră în contrazicere cu prevederile constituționale*, pentru simplul motiv că acest partid declarase în repetite rânduri, că nu recunoaște Constituția votată de Parlamentul liberal la 1923. Punându-se din punctul de vedere al unei viitoare *tabula rasa* a întregii legiferări din ultimii cinci ani, partizanii d-lui Iuliu Maniu au putut să făgăduiască minorităților realizarea ațonomiei naționale pe seama „fiecărui popor“ din Transilvania. Dar fostul avocat al Mitropoliei unite, în calitatea dumisale de chițibușar al codurilor, știa foarte bine, că nu poate înfăptui promisiunile afișate într'un moment de însuflețită generozitate la Alba-Iulia, fără să schimbe mai înainte de orice textul însuș al Constituției în vigoare.

Ce s'a întâmplat însă ? Partidul național-țărănesc, care proclamase pretutindeni obligația sa de a respecta rezoluția dela

Alba-Iulia, s'a instalat la putere ridicat, în aparență, de dorința străzii, dar căzând la învoială, în realitate, cu supremul factor constituțional, față de care s'a obligat să renunțe la mult trâmbițata *tabula rasa*. Intreg guvernul d-lui Iuliu Maniu a depus jurământul pe blestemata Constituție liberală, pe care se legase s'o șteargă de pe suprafața pământului... Asupra acestui amănunt, comentariile gazetelor noastre politice au stăruit prea puțin, — din motive lesne de înțeles, — totuș, capitularea inițială își are însemnătatea ei, căci, astfel se explică toată tragedia cârmuirii actuale. În loc de răzvrătirea iconoclaștilor dărâmată de altare, ni se servește o continuitate râncedă, pe toată linia.

N'avem nimic de zis. În opoziție, d. Iuliu Maniu a urlat cu lupii. Astăzi, când simte pe umerii săi firavi greaua răspundere a guvernării, nu știe cum să strângă mai cu grijă frânele, să nu se răstoarne căruța. În această schimbare de atitudine, noi descifrăm multe laturi obscure ale aranjamentului subit, în temeiul căruia d. Iuliu Maniu a primit însărcinarea de a fericii țara ajutat de iluștrii români Virgil Madgearu, Eduard Mirto și Alex. von Vajda, în cartel cu discipolii lui Karl Marx și cu colaborarea desinteresată a sioniștilor...

Orice compromis își are, însă, consecințele lui. Partidul național-țărănesc, recunoscând din prima zi a venirii sale la guvern Constituția votată la 1923 de Parlamentul liberal, nu mai poate aduce la îndeplinire nici hotărârile dela Alba-Iulia privitoare la drepturile minorităților. Infăptuirea acestor făgăduieli, de-atâtea ori repetate, ar echivala cu un act neconstituțional, pe care, suntem convingși că d. Iuliu Maniu nu-l va face.

De ce? Mai întâi, fiindcă niciun guvern românesc n'a călcat vreodată Constituția în folosul altora. Al doilea, fiindcă dintre făgăduielile partidului național-țărănesc prea puține au fost sincere. Intrucât mai există un al treilea motiv, să ne dați voie să-l trecem sub tăcere. Pentruce să spunem tot ceace știm? Minoritățile să fie, prin urmare, liniștite. Partidului național-țărănesc nici prin gând nu-i trece să-și respecte cuvântul dat la vreme de opoziție. Traducerea în fapt a punctelor dela Alba-Iulia, cași împărțirea moșiilor la țărani, cași ștergerea birurilor, rămâne o șarlatanie regretabilă a unor zile grele, pe care numai cei naivi au luat-o serios.

Noi am fost mai sinceri. Ferindu-ne să amăgim pe concetățenii noștri de altă naționalitate, le-am spus, verde, că niciun partid politic din România nu se va încumeta să realizeze vreodată promisiunile dela Alba-Iulia, acordând „fiecărui popor dreptul de a se instrui, administra și judeca în limba sa proprie prin indivizi din sânul său“. La discuția validării alegerii parțiale dela Reghin, acum trei ani, în discursul său din Cameră, d. Octavian Goga, zicea, adresându-se adversarilor săi: — „Eu

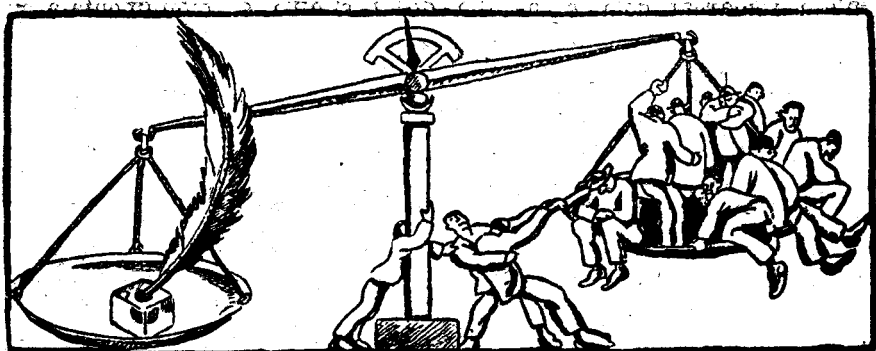
n'am remarcat dela Alba-Iulia decât simpla și monumentală unire cu țara. Aceasta este emanațiunea populară, tot ceea ce ați redactat dv într'o cameră de hotel, nu este al poporului, eu resping, respinge și conștiința națională". Atunci, d. C. Argetoianu, care se găsea vremelnic în tabăra partidului național, a întrebat : — „Domnule Goga, ai zis un cuvânt grav : respingi cele dela Alba-Iulia ?" Iar d. Octavian Goga a repetat : — „Resping totul, afară de ideia unirii". Nu mai trebuie să spunem, că partizanii d-lui Iuliu Maniu s'au arătat foarte scandalizați de această declarație temerară. Evanghelia lor era rezoluția dela Alba-Iulia . . .

Câtă fățărnicie! Iată, partidul național-țărănesc a fost instalat astăzi la cârma țării. El se găsește acolo, firește, pentru a-și îndeplini crezul său politic. Pentru a face a doua expropriere. Pentru a desființa jandarmeria. Pentru a acorda amnistia generală tuturor delicvenților. Pentru a ierta impozitele. Pentru a ieftini viața. Pentru a pune în aplicare paragrafele rezoluției dela Alba-Iulia. Ei bine, să-l vedem la lucru ! Se va întâmplă, din două una. Sau va încerca să se țină de vorbă, și atunci își va frânge gâtul mai repede decât își închipuiesc proprii lui dușmani ; sau își va da seama de prăpastia spre care se îndreaptă și va prefera să rămână de minciună.

Ne rămăsim că, ori de câteori d. Iuliu Maniu va fi prins în cleștele unei dileme asemănătoare, va prefera a doua alternativă. Ceea ce însemnează, că alineatele hotărârilor dela Alba-Iulia vor rămânea mai departe acolo unde se găsec în momentul des față : pe hârtie . . . Zadarnic sună cornul de vânătoare al lui don Gomez de Sylva, cerând împlinirea legământului fatal. Ernani se face că n'aude ! . . .

ALEXANDRU HODOȘ

Ungaria după zece ani

— Cum se înfățișează noul spirit naționalist maghiar —

Zilele acestea s'au împlinit zece ani de când măcelul mondial s'a terminat, Ungaria a fost supusă judecății fatale, iar popoarelor conviețuitoare li s'a făcut dreptatea râvnită de sute de ani. Două lustruri sunt de ajuns pentru a face o balanță a rezultatelor politice din noua Ungarie, atât pe tărâmul orînduieilor lăuntrice, cât și în relațiile cu statele din afară.

Verdictul istoric s'a pronunțat atât de neașteptat pentru unguri, încât, aceștia, surprinși de evenimentele, care au produs fapte împlinite, atinși pe de-asupra de un daltonism fatal, și-au pierdut busola orientării spre realitate.

Aliații recunoscuseră de mult ca stat beligerant Cehoslovacia, precum se cunoșteau ca satisfăcute și pretențiile teritoriale ale românilor și sârbilor. Totuși, poporul maghiar credul, legănându-se în iluzii cu prilejul tratativelor de pace, aștepta cu un discurs clasic al faimosului Apponyi să înduplece inimele călite ale învingătorilor și să hotărască menținerea hotarelor vechi. Cu drept cuvânt a caracterizat în 1917 bărbatul politic ceh Kramarz pe conducătorii ungarilor astfel: „*Ei au fost iscusiți de arândul veacurilor în chestii mărunte, dar pentru probleme mai largi le-a lipsit simțul trebuincios*“.

De fapt, poporul unguresc, cu firea lui contemplativă, înclinată spre a crede în desnodăminte misterioase, își aștepta izbăvirea cu un fanatism morbid, dela străinătate. Așa au așteptat ungurii în cursul istoriei ajutorul prinților arpadieni, is-

goniți în Polonia, împotriva stăpânirii Germaniei, așa au așteptat eliberarea Ungariei dela domnitorul Rakoczi, exilat în Turcia, așa au așteptat să se întoarcă în țară din exil Kossuth cu Garibaldi, cu puști și cu legionari... Iar acum ungurii au un alt idol, un alt Messia. E binevoitorul lord englez, care a convins pe conducătorii acestei țări să renunțe „deocamdată” la integritatea teritorială, deoarece pentru un moment aceasta nu se poate îndeplini, ci dimpotrivă adâncește antagonismul dintre Ungaria și statele succesoriale, și să accepte ideea revizuirii tratatului dela Trianon, alipindu-se Ungariei ținuturile limitrofe cu populație maghiară. Astfel lordul de pe malurile Tamisei, devenit dintr’odată un „mare maghiar”, se comportă ca un feroce apostol al cauzei ungurești și prin netăgăduita influență, pe care o are asupra opiniei publice mondiale aduce servicii neprețuite acțiunii revizioniste. Dar poporul unguresc așteaptă cu o încredere neclintită rezultate *pozitive* ale acțiunii lordului Rothermere. El vrea să vadă *aiueva* isgonirea cehilor și valahilor.

Până la atingerea acestui scop, lordul Rothermere este rugat să contribuie la ridicarea „bisericii izbăvirei” (el este patronul ei), să ajute pe gazetarii unguri, să ocrotească pe refugiați (în trei rânduri a trimes sume considerabile), și să nu-și aite nici de instituțiile sociale.

Uniuni și organizații publice, precum și nenumărați particulari își prezintă contul în nădejdea revizuirii. Publicul fanaticizat de triumviratul revizionist Rothermere-Rakosi-Nagy nu ascultă de povețele puținilor bărbați cu simț real, cari cumpănesc posibilitățile actuale și ajung la convingerea că Liga Națiunilor mult timp, nu va încerca modificarea tratatelor de pace, iar presupunând absurditatea, admitând că s’ar decreta revizuirea frontierelor, unde este puterea baionetelor, care ar urma să pună în valoare noile hotărâri? În schimb împotriva unor astfel de hotărâri se găsesc milioane de baionete în armatele Micii Înțelegeri. Cele trei mii de telegrame, trimise Ligii Națiunilor de către societățile iredentiste ungurești, în care se cere revizuirea păcii dela Trianon cu un strigăt de durere și amenințări ascunse, vor avea numai un rezultat platonice.

* * *

Mântuirea situației sale externe, Ungaria o așteaptă dela lordul Rothermere, dar în chestiile curente ale țării bărbatul „providențial” rămâne contele Bethlen.

Am arătat în mai multe rânduri concepția lui cu privire la politica externă. După multe dibuiri puțin reușite, a realizat înțelegerea politică, deocamdată problematică, cu Italia. Sacrul-egoism al italienilor s’a manifestat cu ocazia încheierii convenției comerciale ungaro-italiene. Dela data ei (aproape doi ani) exportul Ungariei în Italia scade, în schimb importul

crește. Presa și opoziția din Parlament agită mereu această curioasă deovertare a raporturilor italo-maghiare.

Contele Bethlen, ce e drept, a consolidat viața politică a Ungariei, exercitând asupra țării o dîctatură iscusită, observând în acelaș timp, toate exigențele constituționalismului modern. Puterea excepțională a' căpătat-o cu prilejul acordării împrumutului de către Liga Națiunilor. Măsurile fiscale drastice ce s'au aplicat față de contribuabili au ruinat însă economiile particulare și au degradat țara în relațiile economice cu străinătatea. Una dintre stipulațiile împrumutului a fost ca Ungaria să se supună principiului comerțului liber, reducând tariful vamal și renunțând la izolarea ei economică. În acest înțeles, Ungaria a fost silită să încheie o convenție comercială cu Franța, despre care economiștii unguri au constatat că numai Franța s'a bucurat de avantajii economice, principiul reciprocității fiind desconsiderat cu desăvârșire.

După aceasta, în urma unor lungi negocieri de doi ani, ungurii au cedat cehilor și au încheiat o convenție comercială, detestată de toți factorii economici ai țării, deoarece lasă drumuri largi produselor industriale cehe, în acelaș timp produsele agricole ungare n'au acces liber în Cehoslovacia. Convenții destul de oneroase a încheiat Ungaria și cu Austria și cu Polonia. În cercurile oficiale se afirmă periodic necesitatea revizuirii acestor convenții păgubitoare și parțial s'au și început negocierile pentru o schimbare a lor.

Este simptomatică ținuta Germaniei față de Ungaria. Germania după război a urmat o politică externă forțată oportunistă și până își vede ocupate ținuturile Rinului nu poate să fie propăvăduitoare a sgomotoasă a revizuirii tratatelor de pace, deci pentru Ungaria nu reprezintă actualmente un sprijin efectiv de ordin politic extern. Dimpotrivă prin pactul dela Locarno tăindu-se avântul aspirațiilor germane spre apus, Germania lucrează pentru îndeplinirea visului ei tradițional „Drang nach Osten“. În drumul ei apropiat se află Ungaria, care după înfăptuirea „Anschluss“-ului va ajunge în nemijlocită apropiere cu Germania. Aceasta consideră Ungaria ca o potrivită colonie pentru programul ei de expansiune spre răsărit. Este curios că chiar rasiștii unguri, cari au avut strânse legături cu naționaliștii germani, atrag atențiunea opiniei publice asupra primejdiei teutonice. (În revista săptămânală „Előörs“, Sentinela). În chipul acesta se explică faptul, că delegații germani, trimiși săptămâna trecută la Budapesta pentru a încheia o convenție comercială, s'au întors la Berlin fără nici un rezultat, arătându-se intransigenți în pretențiile lor. Germania preferă să beneficieze și în viitor de „clauza celei mai favorizate națiuni“, deoarece convențiile zugrăvite mai sus asigură și produselor industriale germane pătrunderea în Ungaria în condiții favora-

bile, atâta timp cât Germania prin taxele vamale urcate împiedică exportul produselor agricole ungare și al animalelor, preferind ca nevoile acestea să fie satisfăcute de către Danemarca și America. Balanța comerțului extern față de Germania arată un pasiv de 100 milioane de mărci, care se va urca anul acesta în lipsa unei convenții comerciale. Pricina acestei situații se datorează intențiilor politice externe ale Germaniei, care vrea să subjuge economicște Ungaria.

* * *

După zece ani, cercurile diriguitoare cât și făuritorii opiniei publice au creat noi platforme potrivite evoluției recente, cu privire la aspirațiile istorice ale neamului unguresc. Pe lângă contele Bethlen, cea mai marcantă personalitate a vieții publice maghiare e, desigur, ministrul Instrucției publice, contele Klebelsberg. El este apostolul așa zisei „supremații culturale ungare“, cea mai strașnică armă — după el — față de satele succesoriale înapoiate în cultură. Stăruințelor sale se datorește, că Ungaria are azi cinci Universități, dintre cari acelea din Szegedin și Dobritin au ajuns să satisfacă exigențele unui învățământ superior modern. La inițiativa lui s'a constituit „Comitetul pentru explorarea Șesului unguresc“, popularizând rezultatele agro-biologice, care pot fi de folos gospodarilor unguri. El a înființat în străinătate *Colegiile ungurești*, cari urmăresc scopuri diverse, ca : desăvârșirea studiilor tinerilor licențiați de talenț de-acasă și propaganda mai eficace pentru cauza maghiară. În bugetul țării, departamentul contelui Klebelsberg figurează cu sume excesiv de mari față de înaintașii lui pe acest tărâm. Contele Klebelsberg își propovăduiește ideile culese într'un volum cu titlul „*Neo-naționalism*“. După concepția lui, care a produs o vie polemică în presa ungară, generația de azi trebuie să părăsească ideile tradiționale, croite pentru Ungaria veche și să-și creieze noua ideologie potrivită împrejurărilor ivite după război, și ridicând valoarea morală și materială a țării să atingă scopul final : reînvierea vechii Ungarii.

Revista „*Magyar Szemle*“ care are în fruntea comitetului de redacție pe contele Bethlen, deci putem presupune că ideile ce pornesc de aici sunt aprobate de primul ministru maghiar, a publicat un editorial, având răsunetul cuvenit în opinia publică. „Spre o Ungarie-Nouă“ este titlul articolului, conform căruia moștenirea sfântului Ștefan nu este a unei majorități, nici a unei minorități, nu este a boierilor (magnaților) și nici nu este numai a ungarilor, ci ea aparține tuturor cari viețuiesc pe plaiurile Carpaților, și cari au lucrat și au sângerat pentru acest pământ. Spiritul neo-naționalist maghiar nu caută neînțelegeri cu croații, slovacii și românii. Autorul ne asigură, că generația crescută în acest spirit nu va fi ca Bourbonii, ci va primi orice condiție justă pentru a ajunge la o înțelegere cu

naționalitățile. D. Ladislau Ottlik, autorul articolului, pornește dela ideea că imperul sfântului Ștefan cu vremea se va restaura în vechea lui integritate teritorială, deși deocamdată declarațiile oficiale, făcute de către puterile mari, nu sunt favorabile revizuirii tratatelor. Dar acele puteri, în clipa hotărâtoare, vor sprijini pe cel mai tare. Cu croații se va încheia o uniune federativă, prin care se vor respecta toate aspirațiile naționale ale acestui popor. Slovacia ar urma să capete dela unguri, pătrunși de curentul neo-naționalist, autonomie completă, culturală și administrativă în județe și comune, în schimb slovacii vor trebui să renunțe la ținuturile locuite de populație curată ungurească. Cum slovacii n'au educația politică trebuincioasă pentru a-și cunoaște interesele vitale, misiunea ungarilor este să le trezească conștiința națională. În caz, când slovacii n'ar renunța la ținuturile politice de azi, ungurii primesc sistemul bilinguist, la fel cu acela din Federația din Africa de Sud. Mai grea este situația cu românii din Transilvania, deoarece aceștia, — contrar slovacilor și croaților, — formează o parte integrală a poporului românesc din Regat. Față de români, spune autorul, ungurii de odinioară au arătat un dispreț și o milă binevoitoare. Actuala generație românească nutrește, firește, sentimente dușmănoase față de unguri, prin urmare trebuie să crească o altă generație, care nu va mai putea tolera pe uzurpatorii din vechiul Regat, viitorii conducători români vor urma cărările evoluției istorice și vor crea împreună cu celelalte două națiuni „Transilvania independentă“, potrivită noilor împrejurări. (*Tres nationes* din Constituția veche a Ardealului).

Cu prilejul aniversării de zece ani a încetării ostilităților, presa ungară consacră lungi articole situației create după război, cari conclud că statele successorale sunt în descompunere și antagonismul dintre popoarele acestor state a atins limitele extreme. Ochii ungarilor trebuie să fie ațintiți în deosebi asupra ținuturilor rutene, cărora Conferința de pace le-a promis autonomie. Acestea formează punctul arhimedic, care poate să răstoarne șubreda alcătuire a statului cehoslovac.

Ideia neo-naționalismului și a neo-patriotismului este sprijinită și de ungurii din statele vecine, cari țin contact strâns cu cei din patria-mumă. Ziarele naționaliste din Budapesta capătă zilnic scrisori dela intelectualii minoritari din „teritoriile ocupate“, cari dau povețe cercurilor diriguitoare ungare. Unii publică chiar articole cu privire la „*Noua Ungarie*“, afirmând că în cursul timpului s'au produs schimbări însemnate pe țărâmul cultural, bisericesc, juridic și mai ales reforma agrară a lăsat urme adânci în viața popoarelor din statele successorale. Toate acestea așezăminte vor trebui respectate, fără a se aplica metodele de răsbunare. Oricât de logice ar fi aceste argumente (acceptând premisa dela care pornesc), totuși ziarele care pu-

blică astfel de idei observă că „nu împărtășesc părerile dezvoltate de autor“.

* * *

Așa se înfățișează mentalitatea cercurilor conducătoare maghiare după zece ani de pace. Societatea, ajutată de autoritățile de stat, își concentrează toate energiile pentru a convinge străinătatea de necesitatea revizuirii tratatului dela Trianon. Paralel cu aceasta se sădesc semințele neînțelegerilor între popoarele unite în alte state și se croiesc teorii pentru o viitoare conviețuire. Aceste aberații și aceste nădejdi sunt atât de înrădăcinate, încât vor mai trece câteva decenii pentru ca poporul unguresc să se convingă cât de iluzioniști au fost făuritorii lor.

M. B. RUCĂREANU

Alba Iulia lor

Cu venirea lui la putere, partidul național-tărănist s'a clăsat în mod definitiv ca partid de agitație, străin de orice pregătire și concepție de guvernământ. Proba este făcută și era necesar să se facă. Grija e a celor cari poartă răspunderea destinelor noastre, ca ea să nu ne coste prea scump.

Nesigur pe virtuțile lui creatoare, partidul național-tărănist a agitat până în ultima clipă, cerând să i se dea puterea; dar, până în ultima clipă n'a crezut nimic realizabil din ceea ce făcea să urle masele adunate sub balcoanele cluburilor. Hotărîrea Inaltei Regențe a surprins soborul salvatorilor de țară în cea mai desăvârșită lipsă de pregătire. Chemat să ia conducerea treburilor noastre publice, partidul național-tărănist s'a trezit brusc, ca dintr'o beție urâtă. În cadrele partidului nimic nu era organizat pentru guvernare. Primele poziții ale puterii au rămas multe zile neocupate, pentrucă din masa turbure a gloatelor național-tărăniste în dezordine, nimenia nu știa încotro să o apuce și ce i se cuvine. În volbura evenimentelor, cari se precipită de trei săptămâni, fenomenul acesta caracteristic pare a fi scăpat observației. Cronica zilei, interesată și perfidă, a trecut absentă pe lângă el; nu e pierdut însă pentru istoria acestor importante momente în evoluția noastră politică. Partidul național-tărănist, venit la putere după o îndelungă și sgomotoasă activitate critică, n'a avut nici miniștri, nici secretari generali de ministere, nici prefecți, nici conducători de instituții, gata să treacă la postul de comandă ca într'o desfășurare geometrică. Revizuiți cu obiectivitate faptele de până acum ale guvernului și vă veți convinge că nu exagerăm nimic. Cu mare caznă, d. Maniu a isbutit să prezinte Regenței o compoziție ministerială. Dar ea nu era expresia unei selecționări de valori echilibrate, ci un amalgam turbure de incompetențe pretențioase, care din primul moment a dat naștere la complicații de foarte urât conținut. Atitudinea d-lui Sever Bocu, nemulțumit de mi-

nisterul fără portofoliu al Banatului, anume creat pentru d-sa, întruchipează o stare de spirit de caracter general în sânul partidului de la guvern. Apelul făcut la o personalitate din partidul poporului, pentru ocuparea portofoliului Finanțelor, așa de important în împrejurările actuale, dovedește o complectă lipsă de oameni și de pregătire. Timp de două săptămâni prefecturile au stat fără titulari. În „marele și popularul“ partid național-tărănist nu se găseau cei 74 conducători de județe ; iar când, în sfârșit, ministerul de Interne și-a dat seama că nu mai poate prelungi această stare de lucruri, în fruntea prefecturilor au apărut oameni fără nici un trecut, persoane obscure culese din grămadă, tineri începători fără autoritate și fără experiență. Pentru cele 15 ministere cu portofoliu, în majoritatea cazurilor nici până astăzi nu s'au desemnat secretarii generali. Conducerea partidului ezită și preferă în locurile lor funcționari cu delegație, cari să scoată din încurcătură unanima incompetență ministerială a cabinetului d-lui Iuliu Maniu, acest nou Mesia al democrației, fără viziuni și fără apostoli.

E inutil să insistăm asupra haosului, care domnește la fiecare minister în parte. Cea mai caracteristică e, desigur, situația d-lui Aurel Vlad la Artă, care nu știe ce să facă cu direcțiunile Teatrelor Naționale. Oamenii aceștia, cari au știut să monteze atâtea cunoscute mascarade de stradă sunt incapabili să descopere cinci oameni serioși și cu pregătire pentru conducerea scenelor noastre oficiale. La Iași a fost inventat director un domn Iordan, de meserie profesor, iar la Craiova teatrul a fost dat pe mâna unui avocat obscur. Amândoi au tot atâta competență în materie, câtă are și ministrul care i-a numit.

Așa stau lucrurile în guvernul actual, care se crede de misiune divină pentru fericirea României Mari. În schimb, înainte de a-și fi formulat un program de guvernământ, guvernul d-lui Maniu s'a grăbit să deslănțuie curente de periferie, suprimând starea de asediu, ridicând censura preventivă a presei și decretând desființarea jandarmeriei. Și haosul crește. La București primul procuror, un ofițer superior și prefectul poliției sunt luați cu asalt de comuniști, în județul Hunedoara un notar cu familia lui e maltratată până la suprimare de țărani, cari cer restituirea impozitelor ; la Săcărâmb inginerul șef al exploatării miniere e ucis pentru că apăra cu credință perimetrele statului ; la Borșa jandarmul e suprimat înainte de a-l desființa d. Vaida ; la Petroșeni se cântă Internaționala și se cere abrogarea tuturor legilor românești de după unire ; iar pretutindenea primarii, notarii, perceptorii, preoții și învățătorii își părăsesc gospodăriile și slujba, pentru a nu-și lăsa pielea zălog în mânele „justiției populare“, simplistă și feroce.

Anarhia din sânul partidului național-tărănist s'a revărsat în subsolul păturelor populare și fierbe surd microbul, care

se va revărsa în curând, ca-o lavă potopitoare peste țară. Năuc încă de nepregătirea, în care l'a surprins hotărârea Regentei de la 9 Noembrie, guvernul d-lui Maniu se minte pe sine, gâdilat de osanalele perfide ale presei din Sărindarul suspect, democrat, independent și subversiv, și nu-și dă seama că încă n'a isbutit, după trei săptămâni, să țină cu mână sigură hățurile autorității conducătoare.

* * *

Si iată e întâi Decembrie. Ursita înoadă primul deceniu de la ziua cea mare a unirii Ardealului cu țara românească liberă. Dar ce curbă inutilă și primejdioasă am descris în desfășurarea marelui fapt! Acum zece ani se scurgeau din munți și din văi țărani și „domni“, mânați de acelaș imbold puternic spre cetatea Bălgradului, fără convocări ademenitoare și fără îndemnurile cetelor de chemăriști. Un singur gând ardea în vatra sufletească a unui întreg popor și uniforma celui dintâi ofițer român întâlnit acolo luase proporții de simbol. Astăzi guvernul celor ce alergau la praznicul național de la Alba Iulia, pentru a se declara mai târziu singurii autori autentici ai unirii, amână serbările comemorative, iar în întreg Ardealul se cântă Internaționala și se strigă „afară cu regătenii“.

Nu știm cari vor fi fost motivele intime ale acestei amânări inexplicabile. Guvernul zice că n'a avut vreme să facă pregătirile necesare, și îl credem. Pentru ziua aceasta, pe care partidul național-țărănist o văzuse din perspectiva opoziției, d. Iuliu Maniu pregătise din vreme *un altfel de discurs*. Omului îi trebuie deci răgaz să-și compună o atitudine conformă împrejurărilor de azi și vom recunoaște că era prea scurt termenul de trei săptămâni pentru ca d. Maniu să-și poată prepara un nou discurs.

Nepregătit pentru guvernare, partidul național-țărănist se mărturisește incapabil de a intra în ritmul de acum zece ani al simțirii naționale. Pentru orice alt guvern serbările comemorative dela Alba-Iulia n'ar fi impus un efort nefiresc. Bătrâna cetate e mereu acolo pe malurile Ampoiului, ca și pe vremea Voevodului Mihai și drumuri sunt destule să ne adune pe toți, mari și mici, într'o zi de curată bucurie. Ce pregătiri n'a avut vreme să facă guvernul d-lui Maniu? Ca obstacole i-au stat în cale, de nu le-a putut învinge în timp de trei săptămâni? Cu două echipe de pionieri pentru lucrări de înfrumusețare și adăpost și cu un prefect harnic serbarea s'ar fi putut ține în cele mai bune condiții.

Totuși guvernul d-lui Iuliu Maniu a amânat serbarea populară dela fața locului, deși partidul d-sale făcuse din ziua aceasta un obiect de agitație în opoziție. Partidul național-țărănist contesta guvernului liberal dreptul de a patrona orice manifestație în legătură cu actul dela Alba Iulia, și ceruse puterea

pe motivul că „poporul revoltat“ nu va suferi această profanizare. Mai mult, inițiativa „Astrei“ de a organiza serbările comemorative, înafară de orice patronaj politic, a fost combătută cu înverșunare de oamenii și ziarele d-lui Maniu, susținând că „poporul“ cere un guvern național-țărănist, care să facă onorurile în bătrâna cetate a unirii.

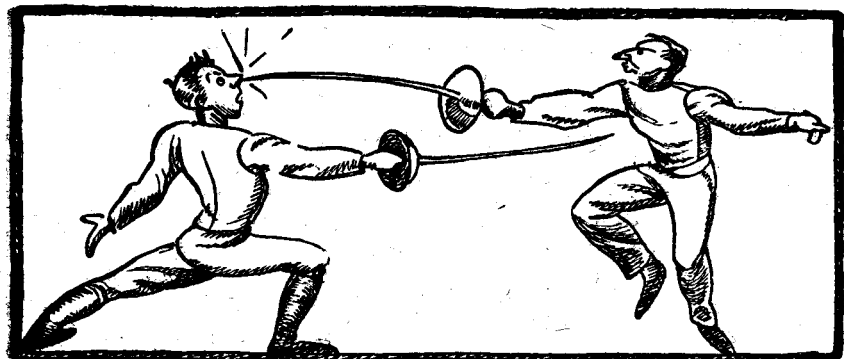
D. Iuliu Maniu e azi la guvern, așa cum a vrut „poporul“, dar serbările s'au amânat. De ce nu vrea guvernul să împlinească hotărârea „poporului“ și de ce nu pornește în alai de sărbătoare la Alba-Iulia? Nu vi se pare ciudată această ezitare? Nu credeți, că *altceva* a determinat neașteptata amânare? Și nu întrezăriți în atmosfera de vrajbă și dezordine, pe care a lăsat-o în urma sa activitatea de opoziție a partidului național, imposibilitatea guvernului de a fi în sentimentul mulțimii? În adevăr, partidul național-țărănist este în locul partidului liberal. Spiritul publice însă nu s'a schimbat și la Alba-Iulia nu putem merge, când din toate părțile se cântă Internaționala și se strigă, contra fraților din fosta țară liberă.

Dar mai e un motiv, care a făcut să se mute ziua de 1 Decembrie în luna înflorită a lui Mai. Partidul național-țărănist și-a creat acum un an o Alba-Iulia proprie. La 6 Mai va fi anul dela acest „mare eveniment“ și fiindcă nu se poate face acum comemorarea celor zece ani împliniți dela unire, faptul se va sărbători deodată cu celalaltă comemorare, așa de scumpă guvernului, a unei întruniri cu discursuri atâțătoare.

Încăodată politicianismul învinge acolo unde se zice că se zămislește o „eră nouă“. Și încăodată partidul național-țărănist subordonează actele naționale măruntelor socoteli de partid.

Alba-Iulia a murit! O îngroapă guvernul la 6 Maiu viitor . . .

D. I. CUCU

GAZETA RIMATĂ

Roata . . .

*Partidul național-tărănesc, în
cartel electoral cu maghiarii, sașii,
șvabii, evreii sioniști și socialiștii,
și-a ales ca semn distinctiv un cerc
închis.*

*Sosesc alegerile iarăș,
Și iată-l pe Maniu tovarăș
Cu sașii și cu comuniștii,
Cu șvabii și cu sioniștii . . .
Dintr'un hotar în alt hotar,
Guvern-i foarte popular,
Și de alegeri nu-i e frică . . .
Dar încă o propteă nu strică!
Printre 'nchinări și pupături,
In cinstea-acestei legături,
Ortacii veseli și-au ales,
Pe liste-un semn cu înțeles.
Priviți-l còlea pe hârtie:
E un inel de cununie.*

*Simt un misterios îndemn,
Să caut tâlcu-acestui semn,
Și-mi trec în stol pe dinainte,*

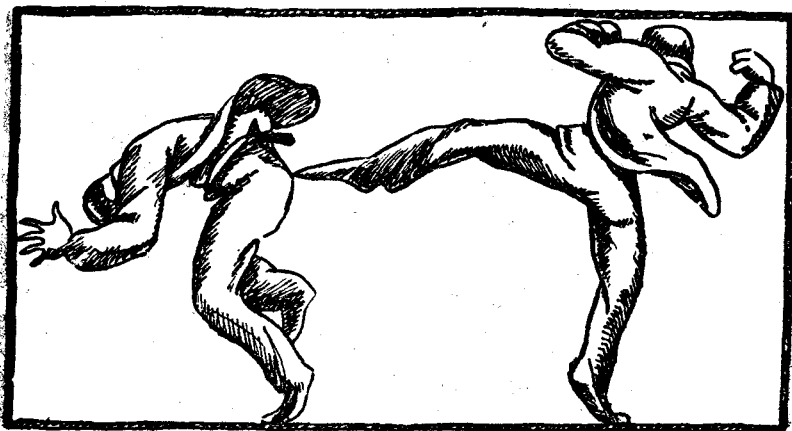
*Și, rând pe rând, îmi vin în minte,
Din al trecutului cavou,
Stărnind un amuzant ecou,
Atâtea pertractări defuncte,
Cu paragrafe și cu puncte . . .
Deci, semnu-i foarte nimerit:
N'are nceput, n'are sfârșit,
O circulară suferință
In formă de circumferință !*

*Dar tot nu-i încă de ajuns,
Căci tâlcul, dacă l'am pătruns
Printre perfidele eresuri,
Mai are și-alte înțelesuri.
Un cerc închis, de ți-e pe plac,
Se-aseamă și c'un colac,
O bugetară pricopseală
După-o colindă-electorală.
Și 'n fine, dacă nu greșesc,
Mai lesne îmi închipuiesc,
Că semnul (fără nicio hulă)
E capul lui Maniu: o nulă!*

EPILOG

*Alegerile s'or sfârși,
Vor trece zile scurte, și
Iar o să-i huiduiască gloata!
Așa se cam întoarce roata . . .*

PANTELIMON DIURNA
— fost și viitor deputat —

I N S E M N Ă R I

S'a pierdut contractul! — A fost forfoteală mare, vreme de câteva zile, în tabăra foilor independente dela București. Nu se știe precis din ce văgăună de cerneală a tășnit zvonul alarmant, împroșcând picături de emoție spre cele patru vânturi; dar, dintr'odată, au sărit ca surprinși de poliție toți blumenfelzii de pe strada Sărindar! Inchipuiți-vă, un nu-știu-cine dela gazetă a dat de veste, că a dispărut din arhivele statului actul de unire al Banatului, redactat la Alba-Iulia la 1 Decembrie 1918 și iscălit *manu propria* de o seamă de fruntași bănățeni în cap (ca să zicem așa) cu d. Aurel Cosma.

Fel de fel de versiuni contradictorii au circulat în legătură cu această misterioasă dispariție. Unii vorbeau despre o lovitură diabolică a partidului liberal, care, retrăgându-se dela putere pe neașteptate, a dus cu el istoricul pergament, ca să facă imposibilă cărmuirea d-lui Iuliu Maniu. Alții pretindeau, că furtul au fost pus

la cale de „Ungurii cari se deșteaptă” cu scopul de a dovedi mai târziu, că alipirea Banatului s'a făcut fără document în regulă, semnat de ambele părți și autentificat la Societatea Națiunilor. În fine, câțiva răutăcioși au trâmbițat pretutindeni, că actul de unire al Banatului a fost dosit de anumiți dușmani personali ai d-lui Sever Bocu, pentru a face inutil locul, pe care acest distins fiu al Lipovei îl ocupă în guvern.

Din fericire, toate aceste presupuneri s'au dovedit a fi neîntemeiate. Protocolul cu pricina n'a putut să dispară, pentru simplul motiv, că n'a existat niciodată. Nu s'a redactat nicicând un contract scris, pe temeiul căruia Banatul să fi consimțit să se contopească în familia cea mare a României de astăzi. Bănățenii ne sunt frați de sânge, nu rude prin alianță!...

Această întâmplare buclucașă, cu sfârșit atât de amuzant, a scos la iveală încă odată cele două concepții deosebite, — n'am vrea să spunem

chiar: opuse, — despre legitimitatea istorică a unității noastre naționale. Pe marginele dantelate ale glumei încreștăm câteva observări serioase.

Iată cum vine vorba. Sunt unii oameni politici din provinciile alipite (nu mai avem nevoie să precizăm în ce partid s'au aciuat), cari mărturisesc adânc lor convingere, că minunata clădire a României-întregite, pe care atâția n'au cutezat s'o nădăduiască, nu se întemeiază nici pe comunitatea sufletească, vechi de câteva veacuri, dintre românii despărțiți de vitregia soartei prin hotare nedrepte, nici pe sacrificiul de bună voie consimțit al vechiului Regat, atât de eroic ieri și atât de hulit astăzi, nici pe setea de libertate a ținuturilor românești ingenunchiate sub stăpâniri străine, ci pe paragafele cu grije ticluite ale unui pact redactat într'o cameră de hotel, la Alba-Iulia, în vreme ce o sută de mii de țărani strigau: „Trăiască România Mare!”

Vă puteți închipui ce s'ar întâmpla, dacă, Doamne ferește, cineva ar face să dispară de-a binelea pactul dela Alba-Iulia! Pe ce bază juridică am trăi în cuprinsul hotarelor României-întregite? Cine ne-ar mai garanta, că voim să fim cu adevărat uniți? Zvonul despre pierderea actului de unire (care n'a existat niciodată!) al Banatului ne-a adus aminte, că unii dintre noi mai profesează încă o concepție contractuală a unității noastre naționale. Sărmanele victime ale autodeterminării! Ele nu știu, că pecetea sângelui n'au nevoie să fie păstrate în nicio arhivă...

Destăinuri. — Un fruntaș liberal, d. G. Leon, profesor la Universitatea din Cluj, ne servește prin ziarul *Națiunea* câteva amănunte picante cu privire la împrejurările în cari s'a consumat aducerea la cărmă a partidului național-țărănesc. D. G. Leon ne reamintește, în prealabil, că partidul național-țărănesc și-a întemeiat acțiunea sa de opoziție pe următoarele declarații:

a) Nerecunoașterea Regentei. (Vă amintiți perfida distincție între re-

cunoașterea de fapt, iar nu de drept a acestei instituții.)

b) Chestiunea principelui Carol. (Încă din timpul guvernării d-lui general Averescu, partidul național-țărănesc s'a pronunțat pentru revizuirea cunoscutului act dela 4 Ianuarie 1925.)

c) Nerecunoașterea Constituției actuale și a legilor aduse de către guvernele anterioare. (Răsfoiți colecțiile ziarelor pentru a culege toate angajamentele solemne și amenințările categorice ale conducătorilor național-țărăniști.)

d) Nerecunoașterea împrumutului străin, aproape perfecționat (apreciați ironia!) de către partidul liberal.

Ar fi fost de așteptat, ca partidul național-țărănesc, venit la putere prin presiunea unei mișcări populare, cu mâinile absolut libere, să-și pună în aplicare planul său de a face *tabula rasa* din tot ce a existat mai înainte. Dar, până la *tabula rasa*, ne găsim în fața unei biete politici de continuitate, pe care, dacă ar urma-o alții, național-țărăniștii ar taxa-o drept slugărnicie la adresa liberalilor. În loc să înlăture Regenta, d. Iuliu Maniu a primit puterea din mâna ei. În loc să dărâme Constituția, a făcut jurământ să respecte textul ei. În loc să întrerupă tratativele pentru împrumut începute de fostul guvern, a trimis pe d. Mihai Popovici să ceară îndrumări dela d. Vintilă Brătianu. (Amabila convorbire financiară a fost înregistrată de toată presa, sub forma unei înfrângerii a specialiștilor de proveniență țărănistă: Madgearu-Răducanu, cari ar dori, cu adevărat, să reia întreaga problema dela început.)

Cum se explică această imblânzire neașteptată a revoluționarilor de ieri? Pentru ce atâtea concesii? Cine a domesticit pe iconoclasti?

Aici ne întoarcem din nou la d. G. Leon, care, deși nu ocupă în partidul liberal un loc de mână întâia, stie, totuși, câte ceva. D. G. Leon zice, pe șleau: — „Partidul național-țărănesc nu a venit la putere

în urma unei lupte politice victorioase de zece ani, ci în urma unei capitulări generale, dintr'o singură zi. Dacă partidul liberal și cel mai înalt for constituțional nu erau convinși că această capitulare s'a făcut, partidul național-tărănesc nu venea la putere nici peste douăzeci de ani". Vorba bătrânului Cicero: „Habemus confitentem reum!" Liberalii încep (de pe acum!) să mărturisească partea de responsabilitate pe care o au în felul cum s'a rezolvat, — sau mai bine zis cum nu s'a rezolvat, — criza politică deslănțuită odată cu răsturnarea guvernului prezidat de d. general Averescu.

Cât despre partidul național-tărănesc, ce să zicem? A făcut ca șiretul rege Enric în fața Parisului. A zis: — „Puterea merită o capitulare!" Vom vedea dacă a avut dreptate, fiindcă cei mai noi cititori de documente au descoperit că istoria nu se repetă...

De unde vine dreptatea? — Nu se poate spune, că partizanii d-lui Iuliu Maniu, scoși de urechi din mediocritate și puși să hotărească despre destinele patriei, își pierd vremea în zadar. Ca pildă vom oferi activitatea febrilă a dlui Sever Dan, candidat de avocat în comuna Moci și ministru al Sănătății publice, care, cu un neostenit elan ambulatoriu cutreeră județele Ardealului sfintind steaguri și ținând discursuri. E și acesta un fel de a îmbunătăți starea sanitară a unui colț de țară. (În naivitatea sa, d. I. Lupas, pe vremea când conducea acelaș departament, a crezut mai nimerit să procure spitalelor instrumente chirurgicale și medicamente pentru bolnavi, dar se știe cum a fost răsplătit de presa noastră democrată pentru această grije a sa.)

Intr'una din numeroasele sale călătorii, d. Sever Dan a nimerit în comuna Beliu din județul Bihor. (E de prisos să mai amintim, că d. ministru al Sănătății publice voiajează, ca orice alt oligarh, în vagon salon special și cu limuzina după el.) Trecem peste primirea împărătească de care s'a bucu-

rat tânărul candidat de avocat sălțat pe scara norocului. Rudele sale din comuna Mociu n'au decât să citească incomparabila dare de seamă apărută în ziarul *Patria*, de unde vor mai afla cu acest prilej, că „numai sufletul românesc al dlui dr. Aurel Lazăr a știut să mențină ființa românească în ținuturile în care pusta unguerească se îmbrățișează(?) cu Ardealul românesc". (Declarăm pe cuvânt de onoare, că am citat exact.)

Ne vom ocupa numai de cuvântarea pe care a rostit-o, în numele guvernului, (la așa cap, așa căciulă!) mica insectă parazită a demagogiei române, numită Sever Dan. Acest d. Sever Dan, care nu practică nicio meserie avuabilă, (în afară de aceea, cam recentă, de ministru) profesează în politică, fiindcă politica e unica sa profesiune, o nepotolită ură împotriva vechiului Regat. Colecția revistei *Tara Noastră* conține un articol al dlui G. Bogdan-Duică, în care se reproduce un manifest electoral al partidului național, lansat înainte de fuziunea cu țărăniștii, în care se declară „regătenilor" un război fără cruțare. Autorul acestui manifest e oratorul de deunăzi dela Beliu.

Din improșcătura de vorbe goale, lipsite de înțeles și, ceea ce e mai grav, de sinceritate, desprindem aceste rătoieli ridicole, cari ilustrează aceeaș mentalitate strâmbă, împotriva căreia luptăm: — „*Noi ardelenii trebuie să fim pildă cetățenească!* a început d. Sever Dan. *Nedreptatea a venit dela răsărit la apus, e firesc, deci, ca dreptatea să meargă dela apus spre răsărit!* Înțelegeți tălcul acestor aluzii la cele două puncte cardinale. Nedreptatea a venit dela răsărit, adică de dincolo de Carpați, din vechiul Regat bizantin și fanariot. Dreptatea va veni dela apus, adică din marginea Bihorului, unde, după plastica expresie a *Patriei*, pusta unguerească se îmbrățișează cu Ardealul românesc.

Cunoaștem de mai multă vreme absurdă teorie de cafenea a unor gălăgioși analfabeți, cari, neavând

habar despre istoria neamului lor, caută să popularizeze ideea, că d. d. Iuliu Maniu, Alex. Vaida, Șt. Csicsó-Pop, Aurel Vlad și celelalte figuri intelectuale ale răposatului Consiliului Dirigent reprezintă tendința de occidentalizare a României întregite, față de spiritul oriental al vechiului Regat, reprezentat prin balcanici de talia istoricului N. Iorga, neurologului dr. Gh. Marinescu, omului politic N. Titulescu, muzicianului George Enescu, pictorului Gh. Mirea, scriitorului Brătescu-Voinesti sau artistei Maria Ventura. Noi ne permitem să afirmăm, în deplină cunoștință de cauză, că cel mai modest profesor de geografie dintr'un orașel pierdut în fundul Moldovei, e mai aproape de cultura apuseană decât capul infumurat și pretențios al celui mai moțat dintre membrii faimosului comitet de o sută.

Cât privește dreptatea și nedreptatea, să ne înțelegem. Să urmărim, cu busola în mână, drumul de sânge al oștilor regelui Ferdinand, pornite să moară pentru eliberarea Ardealului, și ne vom convinge repede, că ele au venit cam dinspre răsărit. Opt sute de mii de morți au căzut, cu gândul la Alba-Iulia, pentruca un Sever Dan, cocotat în automobil ministerial pe urma jertfei lor, să-și poată da aere de... desrobitor!

Vechiul Regat, de unde zice d. Sever Dan că a venit nedreptatea, ne-a dat amintirea sacră a eroului necunoscut, care-și doarme somnul împăcat pe dealul Filaretului. Ca să introneze, abia acum! dreptatea în România, Ardealul să n'aibă de oferit decât pe d. Sever Dan? Ar fi prea trist...

Farse de prost gust. — Indeletnicirile politice sunt legate de anumite neplăceri inevitabile. Una din ocupațiile noastre cele mai dezagreabile, de vreo opt ani încoace, e să desmintăm la diferite intervale știrea, cu socoteală lansată de presa din strada Sărindar, despre trecerea d-lui Octavian Goga în partidul liberal. De data aceasta,

nu mai căutăm niciun argument pentru a dovedi, că cititorii se găesc înainte unei farse de prost gust, pusă în circulație de inchipuirea mizeră a d-lui Kalman Blumenfeld, ca să producă puțină confuzie în opinia noastră publică. Pentru oamenii inteligenți și de bună credință, — fiindcă nu voim să avem de a face cu alții, — ajunge dacă repetăm încă odată, că știrea cu pricina e, pur și simplu, o idioție. Ba acum, după ce am cheltuit aici atâta cerneală de prisos, ne dăm seama, că nu era nevoie nici de această scurtă lămurire. Cei cari cred în scrisul confrăților dela *Adevărul* nu ne interesează. Celorlalți nu le mai trebuie desmintire.

Voiajorii imprumutului. — Povestea imprumutului în străinătate a ajuns un fel de basm cu cocoșul roșu. Vreme de șase luni și mai bine, din primăvară până'n toamnă, fostul guvern liberal a amăgit opinia publică românească, dându-i cele mai categorice asigurări, că totul s'a terminat cu bine, și că dolarii grupului Blair, dacă n'au intrat încă în Tezaurul statului, sunt, în orice caz, pe drum.

În realitate, nu erau pe drum decât emisarii, aceștia foarte numeroși, ai dlui Vintilă Brătianu, cari cutreerău Europa dela un capăt la celălalt. Toate hotelurile de lux ale marilor metropole apusene erau înșesate de voiajorii stabilizării românești. În fiecare cabină de dormit din Expresul-Orient și din Simplon sforăia, în pijama de mătase, câteun distins delegat financiar al României. Nu era zi lăsată dela Dumnezeu, fără să nu plece câte unul. Ba d. Tancred Constantinescu la Londra, ba d. Victor Antonescu la Paris, ba d. M. Oromolu la Berlin, ca să nu mai vorbim despre alții mai mărunți, cari, înfrângând cu ajutorul diurnelor în valută foarte anumite legi ale fizicei, se găseau în acelaș timp și la Londra, și la Paris, și la Berlin.

Nimeni n'a făcut socoteala, cât au costat aceste călătorii, reparti-

zându-le cu echitate, în mod proporțional, pe fiecare cap de familie. În orice caz, la căderea guvernului liberal, s'a putut constata, că această cheltuială reprezintă singurul rezultat palpabil al tratativelor pentru împrumut...

Cu înstlarea la cârmă a partidului național-țărănesc, povestea a reînceput, după acelaș tipic. Iar ni se cântă la ureche că negocierile sunt aproape terminate, iar ni se amunță că bancherii străini stau cu numărul pregătit, iar suntem în așteptarea dolarilor, și iar au început să circule emisarii guvernului. Se înțelege, nu mai sunt aceiași! Acum pleacă d. I. Răducanu la Berlin, d. I. Lugojanu la Paris și d. Șt. Stănescu la Londra. Locurile în vagonul de dormit sunt comandate de predecesori, ca pentru ei. Odăile la hotel au fost reținute subț regimul trecut. Ca în monarhiile ereditare: — „*Le roi est mort, vive le Roi!*” Sau, pe românește, în termeni democrațici: — „*Trăiască continuitatea!*”

N'am avea nimic de obiectat împotriva acestor excursii de plăcere, dacă ele nu s'ar face pe punga subțirică a sărmanului contribuabil român, care, cu toate făgăduielile din opoziție ale guvernăntilor de astăzi, sunt siliți să-și plătească impozitele sub amenințarea unei neplăcut concert de tobă. Ne e teamă, însă, că înmulțindu-se prea mult conturile diferiților voiajori financiari, cu împrumutul care s'o încheia, dacă s'o încheia și când s'o încheia, tocmai bine se vor acoperi spesele de reprezentare ale mijloccilor... Voba aceea: * mai scumpă așa decât fața!

Limba diplomatică. — Am citit cu suprinđere la gazeta, că d. Iuliu Maniu, noul președinte de Consiliu al României, a convocat pe toți corespondenții ziarelor străine, și le-a ținut, bineînțeles, un expozeu. Mare lucru n'a avut de spus fericitul șef al guvernului. Câteva fraze răsuflăte, pe cari le cunoșteam din câteva discursuri anterioare, unde aceleași clișee s'au repetat până la exasperare. Europa a aflat, deci,

cu oarecare întârziere, ceea ce noi știam mai mult: d. Iuliu Maniu e pentru dreptătea socială!

O singura nedumerire mai stăruiește în mintea noastră și după lectură în rezumat a expozeului. Cum le-o'n vorbit ziaristilor străini d. președinte al Consiliului? Dintre limbile, cari pot fi socotite europene, d. Iuliu Maniu nu poseada decât pe cea maghiara. Sa n' conversat, adica, cu reprezentantul lui *Le Temps* la București în ungurește? E foarte puțin probabil. S'o fi dat, pūr și simpu, pe românește? Nu e cu neputința. D. Emu D. răgure, care trebuie să fi fost de față, a făcut obicei de talmaci.

Nu vă ascundem, că mai există și a treia posibilitate. Te pomenști, că d. Iuliu Maniu, cu mintea ageră care-l caracterizează, a învățat franțuzește la vârsta sa înaintată! În veacul radiofoniei și al glandelor de maimuță nimic nu mai e făcut să ne mire.

Guvernul dezordinei. — Ceea ce era de prevăzut a început să se întâmple. Guvernul, care s'a ridicat prin lingușirea mulțimii, n'are autoritatea necesară pentru a reprima gesturile anarhice, cari vin ca o consecință fatală a demagogiei practicate în opoziție. Subț privirile neșătoare, poate chiar neputincioase, ale agenților forței publice, se petrec acte de răzbunare împotriva unor pașnici locuitori, acte de violență împotriva slujbașilor statului, acte de încălcare a proprietății. Poporul se convinge, pe zi ce trece, că totul este îngăduit, fiindcă se simte degajat de orice sancțiune. Impunitatea celor dințai brutalități e punctul de plecare al răzvrătirei generale. Cazurile întâmplăte la Ciucea, unde toți intelectualii din comună sunt amenințați cu moartea; la Borsă, unde plutonierul de jandarmi a fost mutilat cu lovituri de bâte; la Șard, unde locuitorii au început să taie pădurile vecine, vorbesc destul de elocvent despre starea de spirit a populației lăsată fără frâu. Știm cine poartă răspunderea. Dar ne întrebăm, cine va stăvili nebunia începută?